

OSZK

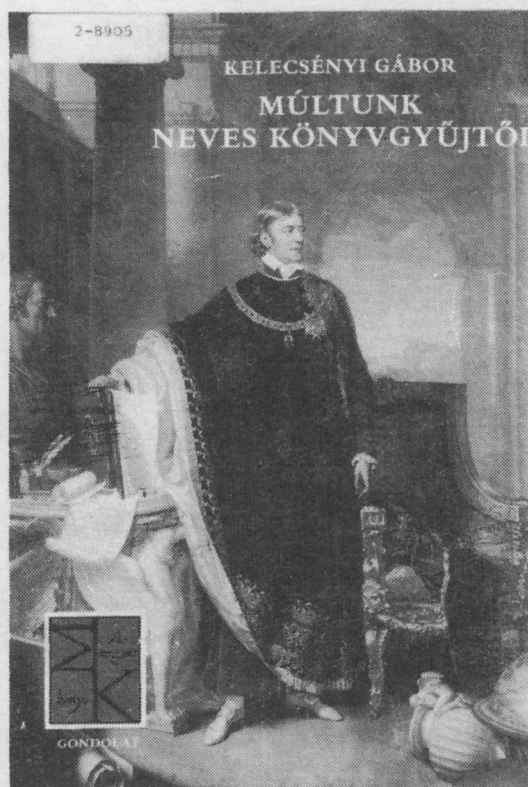
XXXII. évfolyam

1989.

1-2. szám

31

HÍRADÓ

TARTALOM

KRÓNIKA

1. Személyi hírek
1. Cséfalvay Lajosné (1914–1989) (Szili Hajnalka)
1. Kiszely Olivérné (1929–1989) (Vekerdi József)

MUNKÁNKRÓL, KÉRDÉSEINKRÓL

2. A Könyvek Központi Katalógusa működése, szolgáltatásai (Gajtkó Éva)
3. Üzemel az OSZK új nyomdaüzeme (Burány Tamás)

KIÁLLÍTÁSOK

5. Az OSZK 1988. évi kiállításai

MUNKATÁRSAINKRÓL

6. Beszélgetés Kelecsényi Gáborral új könyvéről (Rózsa Mária)

MÚLTUNK, ÖRÖKSÉGÜNK

7. Történeti tények és a köztudat, avagy: mit alapított Széchényi Ferenc? (Somkuti Gabriella)

TÁJÉKOZÓDÁS

9. Jelentés a Táncozlábú Nénikék Városából. 2. Bibliotéka (Mártonffy Attila)

NYUGDÍJASAINKRÓL

10. Nyugdíjas éveim (Fallenbüchl Zoltán)

SAJTÓFIGYELŐ

12. Külföldi folyóiratok magyarországi könyvtárakban: az NPA adatbázis (Berke Barnabásné – Szűcs Jenőné)

KÖNYVTÁRUNK ÉLETÉRŐL

13. A könyvtár Közalkalmazott Szakszervezeti Bizottságának a munkájáról (1988). (Karácsonyi Rózsa)

IFJÚSÁGI FÓRUM

14. Beszámoló az Országos Széchényi Könyvtár Ifjúsági Parlamentjéről.

SZERKESZTŐSÉGI ROVAT

17. Gondolatok a Híradó munkájáról az 1989. év elején

OSZK HÍRADÓ

Az Országos Széchényi Könyvtár MSZMP alapszervezetének, Szakszervezeti Bizottságának és KISZ alapszervezetének lapja

XXXII. évfolyam 1–2. sz. – 1989.

Szerkesztik:

Batári Gyula (felelős szerkesztő)
Belitska-Scholtz Hedvig
Borsányi Zsuzsanna
Burány Tamás (műszaki szerkesztő)
Förster Miklós
Juhász Lászlóné (a szerkesztő bizottság elnöke)
Karácsonyi Rózsa
Nagy Zoltán
Rózsa Mária
Somkuti Gabriella

A szerkesztőség címe: Budapest I.,
Budavári Palota "F" ép. Postacím:
1827 Budapest. Telefon: 567-485

Felelős kiadó: az Országos Széchényi Könyvtár Szakszervezeti Bizottságának titkára

Előfizethető a szakszervezeti bizalmi körben, külső előfizetőknek a Kiadványtárnál. Egyes számok a Kiadványtárban megvásárolhatók. (OSZK Kiadványtár: Bp. I., Budavári Palota "F" ép. Postacím: 1827 Budapest)

Készült az OSZK Nyomdaüzemében, 520 példányban, 2,5 A/5 ív terjedelemben. Felelős vezető: Burány Tamás. Munkaszám: 89.172

KRÓNIKA

Személyi hírek

1989. január 1.– február 28.

Új dolgozóink:

Balla Lóránt szakalk. IV. Szakozó oszt.; Bojtár Endre szakalk. IV. MKI; Bögöly József szakalk. IV. Tájékoztató oszt.; Ekler Ágnes szakalk. IV. Szakozó oszt.; Hajdú Katalin szakalk. IV. Gyarapítási oszt.; Dr. Halászné Nagy Márta szakalk. IV. Hungarika Dok.; Kasza Irma szakalk. II. Olvasószolg. oszt.; Korcso Zoltán bm. I. GI MFO; Nagy Marianna szakm. II. Mikrofilmtár; Posta Éva szakalk. IV. MNB Időszaki Kiadványok Szerk.; Rácz Szilárdné bm. II. GI MFO; Rausch Gabriella szakalk. II. GI PSZVO; Schippné Szegedi Zsuzsa ügyviteli alk. MKI; Sinka Józsefné bm. II. GI MFO; Türmer Ildikó szakalk. II. Könyvtárközi Kölcs.; Vári Zoltán szakalk. II. Mikrofilmtár.

Eltávoztak a könyvtárból:

Áthelyezéssel: Farkas Andorné ügyint. II. Orsz. Haematológiai és Vértranszfúziós Int.; Mészáros Ilona ügyviteli II. KONTAKT Kisszöv.

Munkaviszony megszűnt: Domonkos Miklós ügyint. IV.; Laki Mihályné bm. II.; Sánta Mária szakalk. II.; Dr. Várkonyi Júlia gazd. ig.

CSÉFALVAY LAJOSNÉ (1914–1989)

Egy hideg januári napon találkoztunk utoljára. Mosolyogva integetett a kórházi ágyról, s várta a vasárnapot, a következő találkozást. Beszélt terveiről, várta a virágzó tavaszt, az akácfa illatát, bizott és reménykedett.

Nem hitte el, hogy beteg, a mielőbbi gyógyulást várta. El sem tudta képzelni, hogy vesztés lehet ebben az ádáz küzdelemben. A gyilkos kór mégis legyőzte, s Ő elment. Szép csendesen, halkán, búcsúszó nélkül.

Panni néni magával vitte történelmünk egy szakaszát. Átélt az I. és II. világháború közötti sötét kort. 1937-től volt párttag egészen haláláig.

A háború ideje alatt üldözött embereket, zsidókat bújtatott – életét kockáztatva. A béke éveiben meleg szeretettel írtak neki levelet, köszönték önfeláldozó segítségét.

Az 1950-es években meghurcolták, becsületébe gázoltak, majd évekként később rehabilitálták. Elveihöz mégis hű maradt.

Szerette az embereket, ragaszkodó, kedves, vidám kis asszonyka volt. Rekedt, mély hangon, dörmögve kérte az olvasógyeget, informálta az olvasókat.

Humora megfékezhetetlenül átragadt kollégáira. A bánkódókat megvigasztalta, kibékítette a vitatkozókat. Versek is írt. Rendkívüli jellembrázoló készsége volt, találóan utánozt mindenkit.

Sokszor megnevettetett, mesélt olvasmányélményeiről, az életéről.

Panni néni éltető eleme a munka volt. Szinte mindennap találkoztunk vele a könyvtárban. Jókedvűen nyomkodta a lift gombjait, ha szükség volt rá, a ruhatárban tevékenykedett. Melleste és vele nem lehetett unatkozni. A nehéz órák feszültségeit mesékkel, történetekkel mindig fel tudta oldani. Szívesen hallgatnánk ma is, de már nincs többé, elment örökre. Kicsiny, törékeny asszonyka volt, de akaratereje, tudatos embersége kimagaslóvá tette őt az emberek között.

Panni néni! Mélyen lehajtjuk fejnket emberi nagyságod előtt!

Emléked szívünkben örökké élni fog!

Búcsúunk Tóled Heltai Jenő néhány sorával:

*"Hült ajkamon, ha elnémult a nőtá
S kihullt kezemből a búcsúpohár,
Mikor temetnek, tűzzön rá szívemre
Melengetőn még egy kis napsugár."*

Szili Hajnalka

KISZELY OLIVÉRNÉ (1929–1989)

A könyvtár dolgozói között aligha van, aki ne ismerte és ne szerette volna Kiszely Olivérnét, közkeletű nevén "Cinit". Közvetlen modora, megnyerő fellépése, segítőkészsége, kitűnő humorérzéke, olykor ironikus, de mindig jóindulatú, sohasem bántó hangvétele, életbölcseisége, szerénysége, derűs pesszimizmusba burkolt életvidámsága mindig élvezetessé tette a vele való eszmecsere. Mindenekelőtt közvetlen munkatársai győződhetnek meg emberségéről, lelkiismeretességéről, ügyes-bajos dolgokban szak szervezeti bizalmi minőségében folytatott, fáradhatatlan utánajárásáról.

Már sok évi OSZK-beli munka állt háta mögött, amikor a könyvtár Nemzetközi Csereszolgálatára került. Az osztály régebbi dolgozóival azonnal megkedvelték, és ő is igen jól érezte magát körünkben. Szerteágazó munkaterületén belül legfőképpen a külföldi magyarság támogatása volt szívügye. Délvidéki származásának megfelelően, hivatali kötelezettségen túlmenően szeretettel gondoskodott a jugoszláviai magyar nemzetiség könyvellátásáról. Ha a szükség úgy kívánta, súlyos beteg is vállalta a kiutazást helyszíni tájékoztódásra, és tapintatos modorra, körültekintése jelentősen elősegítette a vitás kérdések megoldását.

Bár egészségi állapotának romlása miatt a nyugdíjkorhatár elérésekor – 1985-ben – kénytelen volt nyugállományba vonulni, a könyvtártól nem akart végleg elszakadni. A Nemzetközi és Közművelődési osztályon vállalt négyórás munkaviszonyt. Feladata a látogató csoportok vezetése volt, s keresve sem lehetett volna nála jobb vezetőt találni. A könyvtárat olyan színesen, tartalmasan tudta ismertetni, hogy vezetése maradandó élményt nyújtott a látogatóknak.

Végakarata szerint szülővárosában, Baján helyezték örök nyugalomra. Hazájához, nemzetéhez, szülőföldjéhez való ragaszkodása ebben is megnyilatkozott.

Mindnyájunknak fáj, hogy elment közülünk.

Vekérdi József

MUNKÁNKRÓL, KÉRDÉSEINKRŐL

A Könyvek Központi Katalógusa működése, szolgáltatásai

Egy országos központi katalógus feladata az ország legjelentősebb könyvtárai állományának egységes besorolási rendben történő nyilvánartása lelőhelymeghatározás céljából. Támogatja a nemzeti és nemzetközi kölcsönzést, segítséget nyújt az állománygyarapítás koordinálásában.

A magyar központi katalógus gondolatát a múlt század hetvenes éveiben Trefort Ágoston vetette fel (a közkönyvtárak kézirat- és őnyomtatvány anyagát kívánta egy jegyzékre venni), majd 1917-ben Gulyás Pál javasolta a 20 legnagyobb tudományos könyvtár központi katalógusát, de mindkettő csak terv maradt; a Tanácsköztársaság e tárgyban hozott rendelete pedig az ismert okok miatt nem valósult meg.

Az 1923-ban létrehozott Országos Könyvforgalmi és Bibliográfiai Központ funkciói közé tartozott a külföldi könyvek beszerzése és a nemzetközi csere, s ezt egy központi katalógus segítségével oldotta meg. Ez a *Központi Címjegyzék* betűrendes katalógus volt, egységes leírásokkal, egységes, a könyvtárakat jelölő kódokkal, s a bejelentésekből gyarapodási jegyzéket jelentettek meg.

1944–49 között a katalógus vidéken volt, nem működött, felélesztése egy 1945-ben hozott rendelettel indult meg, mely szerint az Országos Könyvtári Központ feladata a címjegyzék további építése, kiegészítése a hiányzó évek anyagával.

1952-ben a Minisztertanács 2042/13/1952. sz. határozata a központi katalógust az Országos Széchényi Könyvtárhoz csatolta. A jelentő könyvtárak száma 196-ra nőtt, az anyag kibővült csaknem minden tudományterület új beszerzésével.

1961-ben új szolgáltatás indult meg: a *Külföldi Könyvek Országos Gyarapodási Jegyzéke*, amely ETO szakrendben, lelőhelymegjelöléssel, havonként publikálta az utolsó 5 év könyvbeszerzéseit szakirodalmi tájékoztatás és a könyvbeszerzés koordinálása céljából. A kiadvány sajnos nem tudott lépést tartani a kü-

lönböző könyvtárak gyorstájékoztatóival, így 1974-ben meg is szűnt.

1975-ben a Könyvek Központi Katalógusa keretében létrejött a *kliring-állomás*: a tájékoztató intézmények és szakkönyvtárak információs bázisának növelése céljából, és a szak-tájékoztató szélesítése érdekében a folyamatosan beérkező cimanyagból a szakkönyvtárak igényeinek megfelelően kiválogatja a szakterületre vonatkozó címeket, azokról másolatot készít, és elküldi további felhasználásra (publikálásra, országos szakkatalógus felállítására) az illetékes szakkönyvtáraknak. Ez lehetőséget ad a szakkönyvtáraknak arra, hogy a szakterületi gyarapodási jegyzékek és katalógusok országossá váljanak.

A Könyvek Központi Katalógusa ugyancsak 1975-től új tájékoztató kiadványt indított az általános és a társadalomtudományi referenzs könyvekről, a *Külföldi Társadalomtudományi Kézikönyvek*-et. Célja, hogy regisztrálja a bejelentett társadalomtudományi referenzs műveket, bibliográfiákat, segédkönyveket és a kutatást szolgáló alampműveket. Évi kétszeri kiadvány, minden fűzethez szerzői-, cím-, sorozati- és közreadói mutató készül, a mutatókat két-évenként, a teljes anyagot és a mutatókat öt-évenként kumulálja. A kiadvány a kódok kumulálása által lelőhely- és példányszám megállapítására is alkalmas kurrens és retrospektív, bibliográfiai szintű tájékoztató.

A Könyvek Központi Katalógusa a művelődési miniszter 7/1985.(IV. 26.) MM számú rendeletében meghatározott könyvtárak folyamatos gyarapodásáról készült leírásaiból betűrendes katalógusokat szerkeszt tehát azzal a céllal, hogy segítségükkel a könyvtárközi kérdőnapon, keresőnapon, telexen, telefonon, levélben, vagy személyesen érkező kérdésekre lelőhely-tájékoztatót nyújtson. A katalógus ezen felül kiváló eszköz lehet a könyvtárak beszerzésének irányításában, ill. a beszerzett példányok széles körű, könyvtárközi kölcsönzés útján törté-

nő hasznosításában. Jelenleg kb. 200 könyvtár új gyarapodásával évente kb. 280 000 cédulával bővül. Könyveket regisztrál, de az időszaki megjelentetett konferenciák anyagát is tartalmazza. A bejelentés szempontjából könyvnek tekintendők az időszakos kiadványok önálló címmel megkülönböztetett egységei (kötetei, különszámok stb.) is.

Nem feladata a katalógusnak a szak szerinti, továbbá az egy szerzőre vonatkozó irodalomról való tájékoztatás, az egy szerzőnek a jelentő könyvtárakban fellelhető összes művéről, egy műnek a könyvtárakban fellelhető összes kiadásáról, nyelvi változatairól való tájékoztatás. Mindennek az a magyarázata, hogy az érvényes bibliográfiai leírási és tételszerkesztési szabványok nem teszik kötelezővé azoknak az adatoknak (a szerzők és közreműködők teljes neve, szerzős művek esetén a közreműködők neve, az egységesített cím stb.) a közlését, amelyek alapján a leíró katalógusok valamennyi feladatukat betölthetik.

A Könyvek Központi Katalógusa tájékoztatósi hitelessége függ a bejelentett dokumentumokról készült leírások hitelességétől, a könyvtárközi kölcsönzési rendszer hatékonysága ezen felül függ még a dokumentumot birtokló könyvtárak szolgáltató készségétől és képességétől.

A *katalógusrendszer* jelenleg 5 katalógusból áll: az 1945-ig bejelentett kiadványok, az 1985-ig megjelent magyar és külföldi kiadványok, kivéve a szláv nyelvűeket, az 1985-ig megjelent szláv nyelvű kiadványok és az 1986-tól megjelent kiadványok betűrendes katalógusa. Az 1964-től 1975-ig bejelentett kongresszusi kiadványokról ETO rendszerben felállított katalógus tájékoztató. A legfrissebb, mintegy fél év anyagát tartalmazza az előkatalógusok. Ezek tulajdonképpen segédkatalógusok, a főtétel alapján történő, lehető leggyorsabb tájékoztatást teszik lehetővé, s a katalógusok szerkesztése is ebből történik.

A katalógusok közel 4 millió cédulát tartalmaznak. Sok részből álló, különböző szerkezetű katalógusaink lassítják a használatot, ezért folyamatosan arra törekszünk, hogy a már meglévő katalógusokat jobbit-

suk, az új, 1986-os impresszumú kiadványokkal indultat pedig olyan új, a szabványok alapján kidolgozott szerkesztési szabályzat, gyűjtőköri elvek alapján szerkesztjük, hogy az megfeleljen egy majdani gépesített központi katalógus feltételeinek is. Egy gépesített központi katalógus létrejötte óriási előrelépést jelentene könyvtáraink rendszerre szerveződésének, a koordinálás, az egységes irányítás, az egyeztetés, többszöri felhasználás egyete-

mes és országos megvalósulása felé; a dokumentumoknak országon belül és kívül szélesebb körű és gyorsabb forgalmazása érdekében. Ehhez viszont egy nemzeti bibliográfiai központ hatékony működése, a szabványok kötelező alkalmazása és a nagy könyvtárak vezetőinek egyetértése, együttműködése szükséges.

Gajtkó Éva
a Könyvek Központi Katalógusa
osztályvezetője

Üzemel az OSZK új nyomdaüzeme

I.

Egy korábbi minisztertanácsi határozat alapján a belvárosban meg kellett szüntetni az üzlethelyiségek rendeltetés ellenes használatát. A cél elérése érdekében az V. kerületi Tanács először a bérleti díjakat emelte kétszeresére, majd emelkedő összegű, komoly nagyságú büntetésekkel súlytotta a határozat végrehajtásában késlekedőket. Tehát a Guszev utcai helyiséget fel kellett adni mihamarabb.

További oka az új hely keresésének az volt, hogy a könyvtár növekvő sokszorosítási igényének kielégítéséhez szükséges fejlesztéshez a terület nem volt megfelelő. A Guszev utcai helyiségünk földeme a további terhelést nem bírta, a papír és hulladék elszállításával is komoly gondjaink voltak. A fejlesztéshez terület is kellett.

A Vidia Kereskedelmi Vállalat 1987. áprilisában megvette tőlünk a helyiség bérleti jogát úgy, hogy onnan augusztus 31-ig ki kell költöznünk.

A könyvtár éves sokszorosítási igényét figyelembe véve, egy kb. 700-750 m²-es helyiséget kerestünk. Számptalan más helyiség megtekintése után a könyvtár a KÖNYVÉRT Vállalattól megvásárolta egy 805 m²-es helyiség bérleti jogát, továbbá az átépítés fejében 25 évig nem fizetünk bérleti díjat.

A beruházási feladatok végzését a könyvtár Műszaki- és Fenntartási osztálya vállalta magára. A tervezést a Magamkroterv végezte, a kivitelező a kerepestarcsai Általános Építőipari Szövetkezeti Közös Vállalat volt.

Az eredeti elképzelés szerint augusztus 31-én a kész üzembe költöztünk volna át. Mivel ebben már akkor sem hittünk, ezért a főosztályon belül kerestünk átmeneti megoldást. A vári kötészetbe egy hó-

napra kéredzkedtünk be, amiből kilenchavi, kényyszerű együttélés lett. (Köszönet ez úton is a Kötészetnek, hogy ősszebb szorulva, helyet adtak nekünk!)

Kellemetlenségeink azzal kezdődtek, hogy – főmérnökünk ígérete szerint – a felszerelésünket ideiglenesen a Váci úton, a már elkészült papírraktárban helyezhetjük el. Ezzel szemben, amikor a gépekkel megérkeztünk, nemhogy ajtó, de még elválasztó fal sem volt. Az alapbeton is részben hiányzott, a csatornát utólag fektették, az ablakokat utólag cserélték. Ezért a legkényesebb (fotó-) gépeinket a Rosenberg hp. utcai raktárba vittük.

1987. szeptember elején egy hét alatt eltűnt az országban az építőanyag, mivel a kormány nyilvánosságra hozta a jelentős áremelési tervét, és az ÁFA bevezetését. (Az ÁFAT csak lakásépítés esetén lehet visszaigényelni!) Ilyen körülmények között a kivitelező az átadást két ütemben vállalta. (Az első ütembe a belső, a másodikba a külső építési tevékenység tartozott.) Az épületbelső átadási határideje a szerződésben 1987. december 15-e volt.

December 15-én megjelentünk az átadásra, de minek? A XIII. ker. Tűzoltóság képviselője tömören fejezte ki magát, amikor elsőként kért szót, és kijelentette: Ha tényelegetesen készen lesznek, akkor hívjanak újból! – majd távozott. Igaza volt, mivel akkor még falak is hiányoztak, a villanszerelést is épp csak elkezdték, a vakolat részben hiányzott, az ablakok úgyszintén, festés, padlóburkolat, fűtés egyáltalán nem volt.

Január közepén egy újabb helyzettelmérést végeztünk testületileg, majd február elsején került sor a tényleges műszaki átadásra. Ekkor a jegyzőkönyv azt írta, hogy a fűtési rendszer még nincs bekötve, ezért az egy későbbi időpontban kerül át-

adásra. Jelentős kifogás ekkor még a padlófelöntés, tetőbeázás, penészes mennyezet, oldalfalak pergő festése.

Március 11-én volt a fűtési rendszer átadása, aminek átvételét a III. főosztály nevében senki sem írta alá, mivel a kivitelező szerelői is elismerték – szóban –, hogy a rendszer nem működik kifogástalanul, aminek nem tudták az okát.

Szeptemberig fűtési ügyben nem történt semmi, mivel az OSZK illetékes ügyintézője fizetés nélküli szabadságon volt. Ezután szemle szemlét követett, mire decemberre világossá vált, hogy a hőcserélő engedí át a vizet.

1989. januárjának végén a hibát 2 óra alatt kijavították. További öröm, hogy a hőcserélő helyiség feletti szoba használhatóvá vált, miután 88 februárja óta a lyukas hőcserélőn kiáramló gőz sivítő hangja miatt ott huzamosabb ideig tartózkodni nem lehetett. Decemberben és januárban sokat fáztunk, sokszor volt termelés kiesésünk a rossz fűtés miatt. Időnként a technológia mondott nemet a hidegnek.

Az építés II. üteme – több határidő-módosítás után – július végére elkészült. A tetőszigetelés minősége jó, a külső vakolás minőségét átvételkor a szakemberek közepesre minősítették. Ez még további vitára ad alapot, mivel a vakolat már feltáskásodott, megrepedezett.

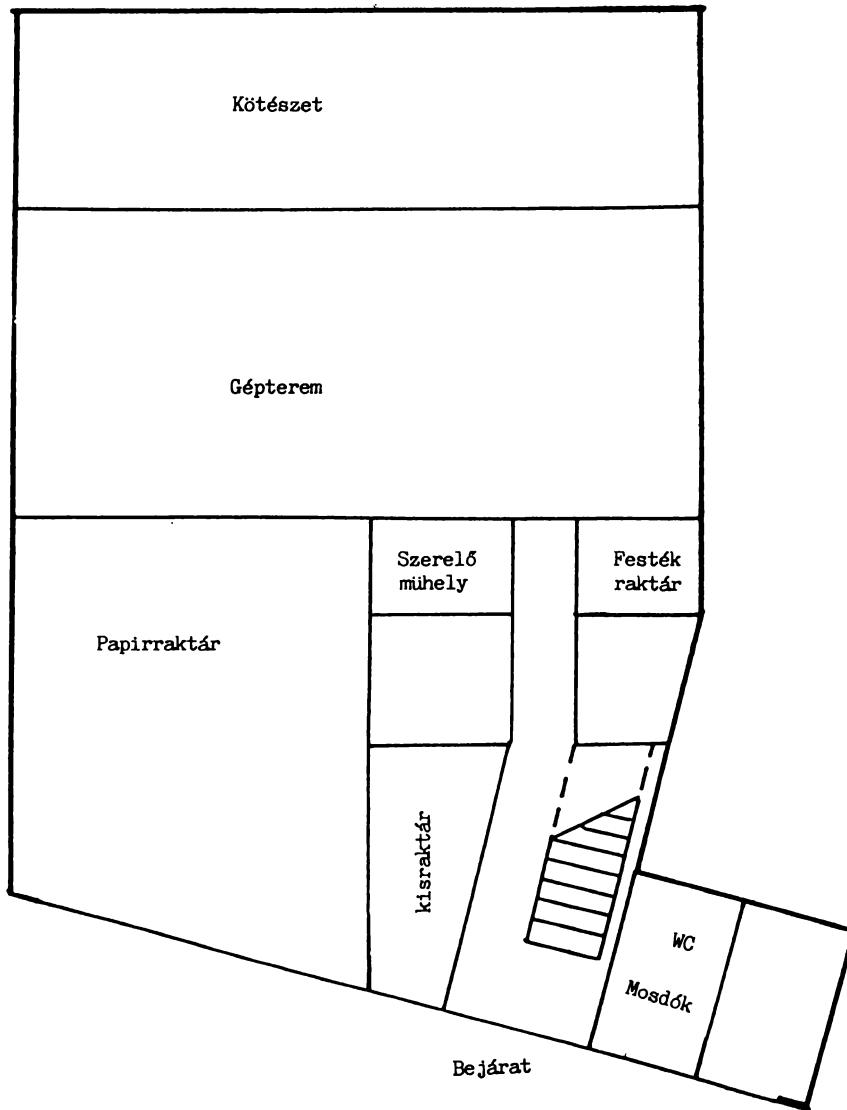
1989. november első hetében a padlót újra felöntötték. A gépeket november 8-11-ig telepítettük, november 16-án már a szerelési nyilatkozatot és a földelésmérési jegyzőkönyvet is megkaptuk. December 16-án a gépeket hivatalosan is üzembe helyeztük.

II.

1988. júniusára kiköltöztünk a Váci útra. Ennek több oka volt. Biztunk abban, hogy jelentésünkkel felgyorsulnak az események azáltal, hogy fokozatosan vesszük birtokba a helyiségeket. Ha lehetőség van a gépek üzembe helyezésére, úgy az rohamléptekben történhet (ez így is lett!). A lemezkészítés beindításával a külső nyomdai költségeinket csökkenteni tudtuk. A vári kötészetben a zsúfoltság megszűnt. Dolgozóink más üzemekbe való átpártolását meg lehetett állítani.

A könyvtár a kényyszerű kiesés alatt – 2 kiadvány kivételével – az összes, évente legalább kétszer megjelenő kiadvány sokszorosításának költségét vállalta. (Ez a két kiadvány a Hungarika Információ és az OSZK Híradó volt.) A kiadványok kötészeti megmunkálásának felada-

Földszint

ta változatlanul a miénk volt, azzal a különbséggel, hogy az öreg összehordógépünk helyett mindent kézzel, naponta sok kilométert gyalogolva hordtunk össze.

A kiadásra került munkák az éves nyomtatási mennyiségünknek csak kb. 40%-át tették ki. Ezért is halmozódtak fel így feladataink. (Meg azért is, mivel a könyvtár igénye évek óta az üzem kapacitásának kétszerese.)

Mint írtam, a kapacitásbővítésnek a lehetőségét teremtettük meg az üzem új épületével. Ahhoz, hogy a kapacitást fejlesszük, korszerű (termelékeny) gépek és képzett emberek szükségesek. Ennek fedezetét nézetem szerint – az egész könyvtárnak kell állnia, mivel az egész könyvtárnak termelünk. Jelenleg az üzemi állóeszköz (gépek) értéke 3,8 millió Ft. Ebből a gépteremi és kötészeti gépeink értéke jelenleg mindössze 0,8 millió Ft. Ez nagyon kevés!

A kibontakozást nehezíti, hogy szocialista országokból származó nyomdagépek esetében a gépszállítás a megrendeléstől számítva kb. 2 év.

Jó volna, ha a későbbiekben valahogyan beruházási alapot képezhetnénk gépeink pótlására.

A létszámfejlesztésnek akadálya a főosztályi bérgazdálkodás. Nincs betöltetlen létszámhelyünk.

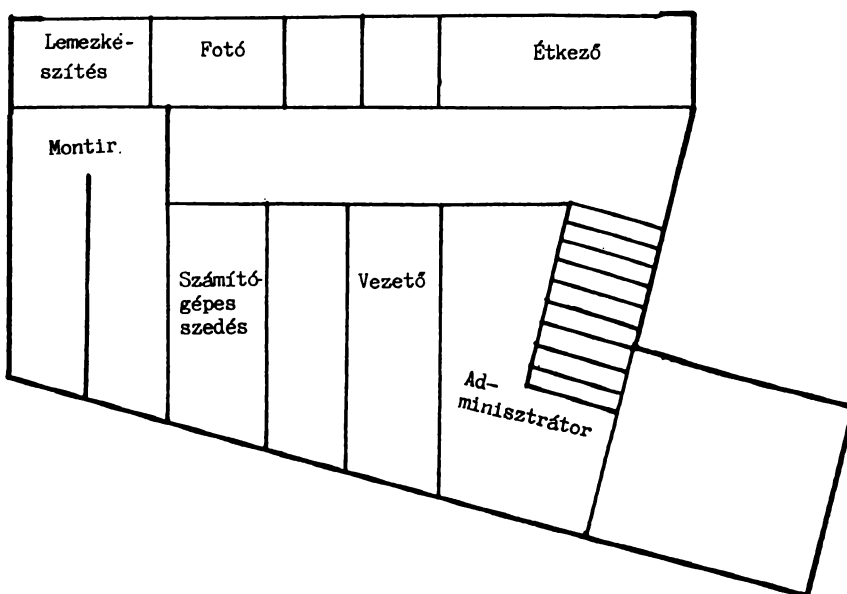
Jelenlegi szűkös kapacitásunkat igyekszünk maximálisan kihasználni. A házi (ügvyiteli) nyomtatványokat 2-3 hét alatt elkészítjük. (Nem engedhetjük, hogy ésszerűtlen hajrával, sokkal magasabb költségen állítsuk elő ezeket, mint más üzem - igaz, fél év alatt!)

Azt, hogy kiadványaink közül mi készül el 1989-ben, a Szervezési Főosztály sorolja. Igaz az is, hogy lehetősége időnként korlátozott, mivel a kiadványhoz a tárgynegyedvet megelőzően 80 nappal rendeljük meg a papírt, továbbá gépeink elhasználtsága miatt nem tudunk mindent akármelyik gépen elkészíteni, továbbá vannak már meglévő kötelezettségeink is.

Optimisták vagyunk. Ennek alapja a gárdánk összetétele: a hasonló üzemekhez képest képzetebbek vagyunk, továbbá a legaktívabb korosztályhoz tartozunk.

Az új épület ösztönzően hat, és kötelez is. A papírraktár helyben léte előnyös. Az intézményt a kapacitáshiány a külső nyomdai megrendelésekre kényszeríti. A szűkös pénz viszont arra ösztönöz, hogy hosszú távon az lesz a kifizetődő, ha felfejlesztjük a saját kapacitásunkat. Az újfajta pályázati lehetőségeket igyekszünk kihasználni a kiadványok előállítására érdekében.

Emelet

Az üzem vázlatos alaprajza

Burány Tamás

KIÁLLÍTÁSOK

AZ OSZK 1988. ÉVI KIÁLLÍTÁSAI

IDŐSZAKI KIÁLLÍTÁSOK

VI. emeleti kiállítótermek:

HOLLAND KÖNYVMŰVÉSZET (áthúzódó)	(1987. XII. 19) – 1988. III. 13.	1696 látogató
PLUGOR SÁNDOR GRAFIKÁI	III. 23 – IV. 23.	276 látogató
KÖZGYŰJTEMÉNYEINK ÚJ SZERZEMÉNYEI 1987.	V. 9 – VI. 4.	437 látogató
SZENT ISTVÁN ÉS KORA	VII. 7 – X. 29.	26.661 látogató*
MAGYAR – TÖRÖK KÖZÖS MŰLT	XI. 29 – (1989. jan. 28.)	964 látogató
		<hr/>
		30.024 látogató

ALKALMI KIÁLLÍTÁSOK

Folyosógaléria (V. emelet):

KÖNYVTÁRI PROPAGANDA ANYAGOK	III. 15 – IV. 15.
DINO BUZZATI FESTMÉNYEI	IV. 18 – V. 7.
társrendezők: Magyarországi Olasz Kultúrintézet ELTE Olasz Tanszéke	
PENCSE KULEKOV EX LIBRISEI	V. 23 – VI. 12.
társrendező: Bolgár Kulturális és Tájékoztatási Központ	
KÉPEK MESEORSZÁGBÓL	VI. 20 – VIII. 14.
Francia gyermekkönyvek és illusztrációk. társrendezők: Magyarországi Francia Intézet Pompidou Központ nyilvános könyvtára	
TÍZ ÉVSZÁZAD	XI. 10 – 24.
Lengyelek és magyarok a történelem sodrában. társrendezők: Lengyel Tájékoztató és Kulturális Központ Csongrád megyei Múzeumok Igazgatósága	
UNIVERSUM CIRCUS	
Domokos Géza kiállítása (áthúzódó)	XII. 8 – (1989. február 12.)

VI. emeleti előtér:

FALUDY GYÖRGY EMLÉKKIÁLLÍTÁS	X. 7 – 27.
FITZ JENŐ EMLÉKKIÁLLÍTÁS	X. 28 – XI. 1.
A BETHLEN ALAPÍTVÁNYNAK FELAJÁNLOTT MŰVEK KIÁLLÍTÁSA	XI. 2 – XII. 31.

Kézirattár katalógusfolyosója:

SZABÓ ZOLTÁN EMLÉKKIÁLLÍTÁS (áthúzódó)	XII. 28 –
--	-----------

Kulturális és Marketing Iroda

* A Szent István és kora kiállítás kiugró látogatottsága jelentős részben köszönhető annak, hogy erre a Művelődési Minisztériumon és a tanácsokon keresztül országsszerte felhívtuk az általános és középiskolák igazgatóinak figyelmét.

MUNKATÁRSAINKRÓL

Beszélgetés Kelecsényi Gáborral új könyvéről

- Kedves Gábor! Először is engedje meg, hogy gratuláljunk rendkívül érdekes és lebilincselően olvasmányos könyvéhez. Számunkra, akik már hosszabb ideje ismerjük Magát, nyilvánvaló, hogy a Széchenyi Könyvtárban eltöltött évek tapasztalatai, valamint saját kutatásainak eredményei készítették műve megírására. Mégis megkérdezem, hogyan merült fel a könyv ötlete?

- Az ötlet nem bennem merült fel, hanem a népszerű tudományos "A magyar könyv" című sorozat szerkesztőiben: Borsa Gedeonban és Haiman Györgyben. Főleg az elsőben, hiszen ezelőtt 3 évtizeddel őalatta kezdtem munkásságomat az OSZK-ban. A Régi magyarországi nyomtatványok első kötetén dolgoztunk, s eleinte fő munkaterületem a Szabó Károly által nyilvántartott és az utána felmerült példányok sorsának vizsgálata volt. Böven találkoztam ennek során az irodalomban könyvgyűjtőkkel, gyűjteményük további sorsával. Mindehhez szorosan kapcsolódott az OSZK-nak a Várba költözése alkalmából "Gyűjtők és mecénások" címmel rendezett, első kiállításunk, melynek során megint csak böven volt alkalmam a témában elmerülni.

Borsa Gedeon azt is tudta rólam, hogy milyen jelleggel tudom leginkább forgatni a tollam, ez is hozzájárult ahhoz, hogy "olvasmányos mű" létrehozásánál rám gondoltak. Mint a mű megjelenése után Kovács Sándor Iván recenziójából kitűnt, esszéket írtam. Előttek egyébként csak az a cél lebegett, amit a szerkesztő s a főszerkesztő a munka különböző fázisaiban nem győzött újra és újra lelkemre kötni: "de olvasmányos legyen!"

- Kérem, azt is mondja el, milyen előzményei voltak könyvének, miben különbözik a hasonló könyvtártörténeti kiadványoktól, s hogyan kapcsolódik saját korábbi munkásságához?

- Tehát, ha arra próbálok feleletet adni, hogy művem miben különbözik a hasonló könyvtártörténeti kiadványoktól, legjellemzőbb vonása-

ként a tudományos páncélzat szorításának elkerülését tartom. Elmesélni a gyűjtőkről azt, ami tanulmányaim során megragadott velük kapcsolatban, amit tanulságképpen érdemesnek tartottam megemlíteni rólok. Sokszor bizony egyetlen bekezdés, olykor egyetlen mondatom mögött a Magyar Könyvszemlében megjelent, lábjegyzetekkel vétezett írásom állt, de fejezetek kerültek be lényeges átalakítással az OSZK évkönyveiben megjelent tanulmányaimból is.

Milyen olvasóközönség számára írta, kiknek szánta könyvét?

- A könyv a nagyközönség számára íródott, és nemcsak a könyvgyűjtéssel foglalkozóknak, vagy a bibliofilia megszállottainak. Az ilyen irányú tájékozódást sokkal feszebb módon szolgálja az ugyancsak a Gondolat kiadónál könyvemmel nagyjából egyidőben Csapodi-Tóth-Véteszi szerzők munkájaként megjelent Magyar Könyvtártörténet. Ez utóbbi inkább a szakmabeliek számára készült, jegyzetapparátussal is bőségesen ellátott, tehát akit a megfelelő irodalom részletesen érdekel, az ebben a könyvben bőségesen megtalálja. Én a magam szükséges bibliográfiájában a legalapvetőbb források mellett csak azokat említettem, amelyekből idézeteket vettem. Esszékötethez ezt böven elegendőnek éreztem.

- Megkérem, beszéljen a válogatás szempontjáról!

- A válogatás első szempontja az volt, hogy próbáljak határt húzni könyvtáralapító és bibliofilrajongó között, ami sok esetben nem is olyan egyszerű, sőt korszakonként is változó. A kezdeti időkben, az értékes kódexek sorában a két kategória nehezen különíthető el egymástól, hiszen egy-egy könyvtár számára a kódexek egyben mindig bibliofil kincset is jelentettek. Későbbi korokban talán már könnyebb volt a határvonalat meghúzni. Érdekesként megemlíthetem, hogy a lektori vélemény hiányolta az egri liceum könyvtárának alapítóját, gróf Esterházy Károly püspököt és az akadémiai könyvtár alapításánál oly tevékeny gróf Teleki Józsefet, a koronaórt. Ha azt a szempontot néz-

tem, hogy az illető munkásságában, életében mennyire játszott meghatározó szerepet a könyvek bibliofil szeretete, mindkét könyvtáralapító el kellett ejtenem: Esterházy óriási anyagi áldozatokat emésztő mecénási feladatai mellett könyvtárát néhány esztendő leforgása alatt állította, vagy állította össze. Így annak ellenére, hogy egri vagyok, alakja kimaradt a könyvemből. A "koronaórt" utólag belevettem, jöllehet a munkásságáról megjelent legújabb tanulmány expressis verbis kijelenti, hogy "nem volt bibliofil". Itt kell megemlítenem, hogy a könyv eredeti címe és témája szerint a magyar bibliofilekről szőtt volna, de kiderült menet közben, hogy ez a melléknévből főnévvé avanszálódott, görög szó még könyvtári körökben is félrevezető. Egyrészt jelenthet bibliofilgyűjtőt, és ilyen gyűjtők számára készült bibliofil kiadványt. A válogatás további szempontjait az határozza meg, hogy egyrészt a magyar társadalom különféle rétegei képviselve legyenek az antikváriustól és patikáriustól kezdve, főurakon és főpapokon keresztül egészen a királyokig, másrészt hogy felvonuljon a történelmi Magyarországról mind a négy világtáj éppen úgy, mint az ország közepe.

- Végezetül azt szeretném megkérdezni, gyűjt-e könyveket Kelecsényi Gábor?

- Nem gyűjtök könyveket, mert kézikönyvtáramnak a Széchenyi Könyvtárat tekintem. Ezzel vetekedni pedig amúgysem tudnék. Szótárak, kézikönyvek, kis Larousse, egykötetes Brockhaus, és néhány, szívemhez kötött könyv alkotják könyvállományomat. Hadd említsem meg végül egy amerikás magyar antikvárius érdekes esetét. A két világháború között több értékes kódexet - az egyikről már csak itt, hazánkban derült ki, hogy nem corvina ajándékozott magyar könyvtáraknak. Egy alkalommal megvásárolt egy hiányos, 42 soros Gutenberg-bibliát. Úgy döntött, hogy a legnagyobb hasznot azzal szerzi meg, hogy lapokra szedve adja el az egészet. Nos, ha nem is a Gutenberg-biblia egy lapját, de szinte MÉH telepről kibányászva sikerült szert tennem egy ósnyomtatvány egyetlen levelére. Azt őrzöm bekerepezve szobám falán - mint mestersegem ciméret.

- Köszönöm a beszélgetést.

Riporter: Rózsa Mária

* "A magyar könyv" sorozatban tavaly jelent meg Kelecsényi Gábor "Múltunk neves könyvgyűjtői" című könyve.

MÚLTUNK, ÖRÖKSÉGÜNK

Történeti tények és a köztudat, avagy: mit alapított Széchényi Ferenc?

A régóta várt magyar könyvtártörténetet lapozva, a 225. oldalon nemzeti könyvtárunkról az alábbi meglepő mondatokat olvashatjuk: "Az intézmény szervezeteileg alapításától kezdve a Magyar Nemzeti Múzeum egyik tára volt. Ezért néha Múzeumi Könyvtárnak nevezték, máskor pedig alapítójáról Széchényi Könyvtárnak, vagy teljesebb névvel Országos Széchényi Könyvtárnak".¹

Ezek a közlések – eltekintve attól, hogy nem felelnek meg a történelmi tényeknek – annál is inkább furcsán hangzanak, mivel a könyv előző fejezetében részletesebb és korrekt ismertetést kapunk a "Széchényi Országos Könyvtár" és a később életre hívott Magyar Nemzeti Múzeum egymáshoz való viszonyáról. Mi hát az a csapda, amibe az 1867 utáni korszak írója nemcsak mint szerző, hanem a kötet szerkesztője is beleesik, hiszen utóbbi minőségében felelősséget vállalt az egyes részek közötti összhang megeremtéséért és az esetleges ellentmondások kiküszöböléséért.

Az okokat keresve mindjárt le kell szögeznünk, hogy ebben a tévedésében egész történész- és közíró nemzedékek, tankönyvírók és lexikonszerkesztők, muzeológusok, tanárok, népművelők, újságírók és sajnós, könyvtárosok is osztoznak. Nem hibáztathatók, hiszen ha bármelyik, ma használatos kézikönyvünkben utánanéznünk, szinte kivétel nélkül mindegyik Széchényi Ferencet mint a Magyar Nemzeti Múzeum megalapítóját tünteti fel. Ezt teszi még a Magyar életrajzi lexikon és a tizkötetes Magyarország története is, holott a továbbiakban éppen e művek írják le a történeti tényeket a valóságnak megfelelően, más művek jóval kevésbé pontosak.² A következtetés azonban minden esetben azonos: Széchényi Ferenc alapítója volt a Magyar Nemzeti Múzeumnak, s a legtöbb forrás még azt is közli, hogy ez 1802-ben történt.

Mi hát az igazság? Hiteles levéltári forrásokra támaszkodva ezt első

ízben Kollányi Ferenc írta meg 1905-ben megjelent könyvében,³ majd Berlász Jenő fejtette ki részletesen a kérdést az OSZK történetéről írott, 1981-ben napvilágot látott munkájában.⁴ Ezt megelőzően Berlász Jenő cikksorozatát is közölte: *Hogyan lett a Széchényi Országos Könyvtárból Magyar Nemzeti Múzeum?* címmel⁵, és közvetlenül az OSZK-nak a várba költözése előtt újabb publikációban fejtette ki a két intézmény közötti jogviszony történeti alakulását.⁶ Nem célunk az idézett művekben leírtakat részleteiben is megismételni, de a magyar könyvtártörténetben megjelentek után úgy látszik, még mindig szükséges történéseket és olvasókat a valós tényekről *megfelelően* tájékoztatni. Megkíséréljük annak kifejtését is, hogyan torzulnak el a tények egy hamis történelmi tudattá, amelyet újabb és újabb nemzedékek vettek és vesznek át.

Nézzük először röviden a tényeket: Széchényi Ferenc 1802. márciusában ún. felségfolyamodványban kérte az uralkodót: járuljon hozzá, hogy Magyarországra és társországaikra vonatkozó gyűjteményét, mely hat alkotórészből állt (nyomtatott könyvek, kéziratok, pénzermék, rézmetszetek, címerképek, térképek) Magyarországnak adományozhassa, azt a továbbiakban is gyarapíthassa, s erről katalógus pótkötete-

ket adhasson ki. (A könyvtár eddigi állományának nyomtatott katalógusa 1799-ben két kötetben már megjelent, az index-kötet 1800-ban.) A könyvtár álljon a nádor joghatósága alatt, anyagát soha ne vonják össze az Egyetemi Könyvtárával, székhelye mindig azonos legyen az országos főhatóság székhelyével. Végül a maga számára csak azt a jogot kérte, hogy a könyvtári állásokra vonatkozó személyi jelöléseket mindenkor ő, illetve utódai tehessék meg és terjeszthessék fel a legfelsőbb királyi megerősítésre. Továbbá a könyvtárban helyezzenek el egy, az alapítás tényére utaló márványtáblát, melynek latin szövegét pontosan megadta. E szövegnek azért van jelentősége, mivel itt Széchényi Ferenc maga határozta meg, hogy *mit* akart alapítani és valójában *mit* is alapított: *Bibliotheca Hungaricát, azaz magyar könyvtárat.*⁷ Az uralkodó Ferenc király 1802 júniusában a folyamodványban kéreket engedélyezte, a kancellária pedig egyidejűleg felszólította Széchényit, hogy készítsen el egy ajándékozó (alapító) okiratot. Ennek benyújtása is megtörtént november 25-én, és az uralkodó már másnap, 26-án jóváhagyta. A kancellária néhány nap alatt elkészítette és kiadta a díszes oklevelet november 26-i kelettel. Ez a latin nyelvű okirat tehát az OSZK alapító levele.⁸ A könyvtárat 1803. december 10-én ünnepélyesen nyitották meg a pesti volt Pálos kolostor barokk könyvtártermében.

Mivel a könyvtár működési költségeiről (kivéve a személyzet fizetését) az alapító levélben nem történt említés, így az nem is volt biztosítva. E felemás helyzet indította József nádort, hogy 1806-ban megbizsa a kinevezett könyvtárort, Miller Jakab Ferdinándot egy szélesebb gyűjtőkörű nemzeti intézmény szervezetének kidolgozásával. A nagy terjedelmű javaslat, mely magyarul *Nemzeti Gyűjteményekről*, latinul *Museum Hungaricum*ról szólt, a rendi-nemzeti jogállást az országgyűlésen alkotott törvénnyel kívánta megerősíteni, melyel a rendek magukénak is-

merik el az intézményt, felelősséget vállalva ezzel érte. A javaslat az intézmény nemzeti jellegű gyűjtését a szellemi alkotásokon kívül a tárgyi dokumentumokra is kiterjesztette. (Történelmi tárgyak és természeti tárgyak.) Az országgyűlés két menetben foglalt állást: az 1807. évi 24. törvénycikkben kimondták, hogy elfogadják és oltalmukba veszik Széchenyi Ferenc ajándékát, a már létező és működő könyvtárat, és azt úgy tekintik, mint egy létesítendő Nemzeti Múzeum alapját. A következő évben az 1808. évi 8. törvénycikk kimondta a Nemzeti Múzeum felállítását, felszólítva egyben a törvényhatóságokat a szükséges anyagi eszközök előteremtésére, megbízva a nádort a kellő intézkedések megtételével. Ezt az évet – 1808. október 18-át, a törvény megszavazásának napját – *tekinthetjük a Magyar Nemzeti Múzeum megalapítása dátumának*. Ezzel a törvénnyel a Széchenyi Országos Könyvtár, a Bibliotheca Hungarica Széchenyiano-Regnicolaris megszűnt önálló intézmény lenni, beilleszkedett az ezután gyors ütemben megszervezett Magyar Nemzeti Múzeum keretei közé, annak egyik tára, vagyis a Nemzeti Múzeum Könyvtára lett. (Bibliotheca Musei Nationalis.) Volt továbbra is öre (könyvtárosa), de ennek közvetlen főnöke már a Nemzeti Múzeum igazgatója volt. Bizonyos fokú különállást azonban továbbra is élvezett: megőrizte alapítványi jellegét, ami például kifejezésre jutott abban, hogy a Széchenyi családnak továbbra is beleszólási (egyetértési) joga volt a könyvtár személyzetének kinevezésében.⁹

A Magyar Nemzeti Múzeumot tehát az országgyűlés, maga a magyar nemzet alapította. Széchenyi Ferencet előzetesen nem kérdezték meg, őt sem a nádor, sem Miller nem vonta be a Nemzeti Múzeum tervezetét előkészítő tanácskozásokba, jöhet Miller vezetésével hosszabb időn át egy hattagú előkészítő bizottság működött. Széchenyi Ferenc a későbbiekben úgy vélte, hogy az alapító levélben kikötött jogok őt továbbra is megilletik, Millernek azonban más volt a véleménye. Az ezzel kapcsolatos problémák és nézeteltérések azonban már nem tartoznak szorosan tárgyunkhoz.

Az a tény, hogy a Széchenyi Könyvtár hatévi önállósága után 141 évig, 1949-ig a Magyar Nemzeti Múzeum szervezeti keretében működött, sok mindent megmagyaráz. A millennium alkalmából, amikor minden állami intézménynek el kellett készítenie összefoglaló jelen-

tését, történelmi visszapillantással, már ezzel a címmel jelent meg egy összefoglalás: A Magyar Nemzeti Múzeum 1802–1895. (Egyet. ny. 1896.), s ebben természetesen a könyvtár is benne foglaltatott. Amikor 1902-ben elkövetkezett Széchenyi Ferenc könyvtáralapításának 100 éves évfordulója, csak egy, egységes intézmény létezett, amelynek a Széchenyi Könyvtár egyik osztálya, tára volt. Ezt már annak idején a magyar rendek is úgy tekintették 1807-ben, elfogadó nyilatkozatukban, mint a létesítendő Nemzeti Múzeum alapját. Ettől már csak egy lépés volt, hogy magát Széchenyi Ferencet is az egész intézmény alapítójának tekintsék, annál is inkább, mivel Széchenyi könyvtárával együtt egyéb tárgyakat – pénzerméket, metszeteket – is ajándékozott. Ez az érme-gyűjtemény lett alapja a Magyar Nemzeti Múzeum éremtárának, míg Széchenyi Ferenc felesége, *Festetics Júlia* grófnő 1808-ban ajándékozott ásványgyűjteményével a természeti tárnak vetette meg alapját. A 18. században azonban, amikor Széchenyi Ferenc gyűjteményét létrehozta, az érme- és metszetgyűjteményt még szorosan a könyvtárhoz tartozónak tekintették: a királyi és főúri könyvtárak mellett ott voltak a kép-, metszet-, térkép- és érme-gyűjtemények is. Ez tehát ma sem szolgálhat érvül annak bizonyítására, hogy Széchenyi Ferenc tulajdonképpen múzeumot – vagy azt is – alapított, a könyvtár mellett. A párizsi Bibliothèque Nationale például mindmáig megőrizte ezt a hagyományt, s így osztályai között ma is ott szerepel a "Cabinet des estampes", az érme-gyűjtemény. 1902-ben a centenárium megünneplése a békeidőknek megfelelő nagy pompával ment végbe, s kiadták "A Magyar Nemzeti Múzeum múltja és jelene" című, album alakú művet is. Ebben – írja Berlász Jenő – *Fejérpataky László* tévesen állította, hogy a Széchenyi Országos Könyvtár alapítólevele egyszersmind a Magyar Nemzeti Múzeum alapítólevele is lenne.¹⁰ Nem téveszthet meg bennünket az sem, hogy az alapító oklevélben a Bibliotheca Regni (Országos Könyvtár) kifejezés a Musaeum Regni (Országos Múzeum) kifejezéssel váltakozik, "mert a 'musaeum' szót a gróf itt klasszikus értelemben használja, ami tudvalevőleg 'műzsák hajlékát' jelent, nem pedig emlék-, vagy műtárgyakat kiállító-bemutató intézményt."¹¹ Ekkor állították fel a Múzeum kertben Széchenyi Ferenc szobrát, s az ennek talapzatára vésett felirat is a Nemzeti Múzeum alapítójaként tiszt-

teli a könyvtáralapító gróft. 1977-ben a könyvtár alapításának 175. évfordulóján a Magyar Nemzeti Múzeum vezetőségének egy percig sem volt kétséges, hogy a jubileum megülvése a Nemzeti Múzeum szempontjából jogos, hiszen ennek már a centenáriumi ünnepegekben történelmi előzménye, hagyománya volt. Az Országos Széchenyi Könyvtár – akkori főigazgatójának állásfoglalása értelmében – nem szándékozott országos ünneplést tartani, hiszen a vári felköltözés elhúzódása miatt a könyvtár helyzete mindennek volt mondható, csak ünnepelni valónak és reprezentatívnak nem. A Nemzeti Múzeum azonban nagyszabású megemlékezésre készült, s a könyvtárnak – ha nem akart végképp lemaradni – végül ehhez az ünnepségsorozathoz kellett csatlakoznia. A történelmi alap, mint láttuk, az 1902-es közös centenárium volt, míg az az érvelés, hogy az 1949 óta ismét különállóan működő két intézmény közül az egyiket 1802-ben, a másikat 1808-ban alapították, történelmi szószálhasogatásként értelmezett. Az 1808. évi 8. törvénycikket például már meg sem említette a Magyar Nemzeti Múzeum történetéről tájékoztató kiadvány.¹² Téves az az itt közölt adat is, hogy "1803. december 10-én a volt pálos kolostorban megnyílt a könyvteremből, az olvasószobából, az érem- és régiségek szobájából álló gyűjtemény."

A pálos kolostorban ugyanis a könyvek elhelyezésére szolgáló nagytermen kívül nem állt rendelkezésre más helyiség (még olvasószoba sem), az érme-gyűjtemény pedig ekkor még Cenken volt, Széchenyi Ferenc birtokán. Ennek átadására csak 1810-ben került sor, a látogatók számára a gyűjteményt ez év június 10-én nyitották meg.¹⁴ Nem említi az 1808. évi 8. törvénycikket a Kulturális kisenciklopédiának (Kosuth, 1986.) a Nemzeti Múzeum történetét ismertető szócikke sem. (Múzeum tárgyszó alatt, 457. l.) Erősen félreinformáló Lanfranco Binni – Giovanni Pinna: *A múzeum* (Gondolat, 1986.) című művéhez készített "A hazai múzeumok" című függelék is, amely Széchenyivel és a Magyar Nemzeti Múzeummal kapcsolatban már szót sem ejt könyvekről és könyvtárról. (Vö. 241–242. l.)

1977-ben, a 175. évforduló alkalmából temérdek sajtóközlemény jelent meg, a tömegkommunikáció teljes eszköztárával részt vett az ünnepelésben. Százszázalékos tudatába véssődött be újra, hogy a Magyar Nemzeti Múzeumot Széchenyi Ferenc alapította 1802-ben. Mindezek után

JEGYZETEK

a történésben kétségek támadnak: lehet-e, kell-e történelmi köztudatnak, közelebből: a nemzeti tudatnak ezt a bevésődött adatát bolygatni, tudósok által is kodifikált dátumát a tényekkel szembesíteni? Lehet is, kell is, mert a történelmi munkákban elvárható, hogy az adatok hitelesek legyenek. Könyvtártörténeti adatról lévén szó, különösen nagy egy könyvtártörténeti mű felelőssége. A köztudattal ellenben nem érdemes hadakozni, a közvéleményt a részletkérdések kevéssé érdeklik. Széchényi Ferenc érdemét sem kisebbítik az itt elmondottak: a nemzeti könyvtár alapításával mégiscsak ő indította el azt a folyamatot, amely logikusan vezetett a nemzeti gyűjtemények tágabb köre felé, a nemzeti múzeumi gondolatnak a magyar országgyűlés által történt szentesítéséig és a Magyar Nemzeti Múzeum megalapításáig.

Somkuti Gabriella

1. CSAPODI Csaba – TÓTH András – VÉRTESY Miklós: Magyar könyvtártörténet. Gondolat, 1987.

2. Magyar életrajzi lexikon. Akad. K. 1969. 2. köt. 718. l. Magyarország története 1790–1848. Akad. K. 1980. 678. l. és 1060. l.

3. KOLLÁNYI Ferenc: A Magyar Nemzeti Múzeum Országos Széchényi Könyvtára 1802–1902. 1. köt. 1905. (Ez a mű csak Széchényi Ferenc haláláig tárgyalja a könyvtár történetét.)

4. BERLÁSZ Jenő: Az Országos Széchényi Könyvtár története 1802–1867. OSZK. 1981.

5. OSZK Híradó, 1974. 7/8. sz. 188–190. l. 9/10. sz. 239–241. l. 11/12. sz. 290–293. l. 1975. 1/2. sz. 30–33. l. 3/4. sz. 71–76. l.

– Tanulságos még a témához az OSZK nevééről lefolyt vita ugyancsak az OSZK Híradó hasábjain 1964/65-ben.

6. BERLÁSZ Jenő: Johanna Ender: Széchényi-portréjának tulajdonjogáról. OSZK Híradó. 1984. 5/6. sz. 119–122. l.

7. Pontos szövegét latinul és magyarul közli BERLÁSZ i. m. 42. l.

8. Közli BERLÁSZ Jenő: Az Országos Széchényi Könyvtár alapítólevele. Az OSZK évkönyve 1965/1966. OSZK 1967 182–192. l.

9. Ezt az elvi jogviszonyt fejezték ki a következő formulával: Bibliotheca Széchényiana–Regnicolaris penes Museum Nationale Hungaricum existens, vagyis a Magyar Nemzeti Múzeum mellett létező Széchényi Országos Könyvtár. – A Széchényi családnak a személyzeti kérdésben gyakorolt jogköre csak a kiegyezés után szűnt meg.

10. BERLÁSZ, i. m. 171. l.

11. BERLÁSZ idézett cikke, OSZK Híradó, 1984. 5/6. sz. 120. l.

12. FEJŐS Imre – KOREK József: A Magyar Nemzeti Múzeum története. Népműv. Prop. Iroda, 1971. 44. l.

13. uo. 6. l.

14. MÁTRAY Gábor: A Magyar Nemzeti Múzeum korszakai. Pest, 1868. 17. l.

Könyvtári Figyelő, 1988. 4. sz.

TÁJÉKOZÓDÁS

Jelentés a Táncoslábú Nénikék Városából 2. Bibliotéka

*Könyvtáros vagyok,
mit érdekelne engem a könyvtáriügy maga...
(József Attila után szabadon)*

Fenti mottó szellemében elhatároztam, hogy ha csak tehetem (jobban mondva: ha csak nem tehetem), kínai tartózkodásom során könyvtárba be nem teszem a lábam. Ahogy egy szolgálaton kívüli jó könyvtárhoz illik. De mivel én rossz könyvtáros vagyok, természetesen megszegtem a magamnak tett ígéretet. Tulajdonképpen már azelőtt megszegtem, hogy megigérhettem volna, ti. már indulás előtt zsebemben volt főigazgatónk ajánlólevele a kínai nemzeti könyvtárhoz. Lelki szemem előtt már ott is lebegett az ünnepélyes fogadás, díszbeszéd, díszbéd stb., ami ugye az OSZK NCs óvánháját – véltem – megilleti. Hogy aztán ébredés után hogy lógott bilibe a fejem, később elmondom.

Első kapcsolatba kínai könyvtárral Sanghajban kerültem, meghozzá az egyetemi könyvtárral. Ennek előzménye az volt, hogy könyvvásárlásaim során beszereztem már vagy három méter könyvet, s az idő előrehaladtával elkezdett foglalkoztatni eme mennyiség hazajuttatásának gondolata. Ekkor ama fenomenális ötletet támadt, hogy – teljesen önző módon – beférkőzőm már több egyetemi könyvtárba, s az ottani NCs-vel küldetem haza őket. A beférkőzésnek mellesleg az a haszna is meglesz(volt), hogy a két csereszolgálat közötti hivatalos kapcsolatfelvétel megtörténik. Ennek eredményeként az egyetemi könyvtár már több hungarikumot szerzett be nekünk. Na, de hogy szavamat ne felejtsem, a hivatalos szöveg nyomása közben szép finoman kezdem mondani a mondókámat is. Na, persze nem az első alkalommal, s nem is a másodikkal. Tudtam, hogy Kínában nem

lehet csak úgy ajtóstul rohanni a házba. Szóval, szó szót követett, végül mondták, hogy vigyem csak be a könyveimet. Hú, mondom, haj de jó, nem kell pénzt kiadnom erre is! Már nagyban belemelegedve tárgyaljuk a küldés gyakorlati teendőit, mikor mondja ám a vezetőnő, hogy hát akkor az egyik fiatal munkatársra kijön velem a postára, és segít nekem megvenni a bélyegeket. Egyből ráfagyott az arcomra; valahogy úgy nézhettem ki, mint egy udvarias kínai, akinek érzéstelenítés nélkül húzzák a fogát, de rendületlenül mosolyog, mert nem akarja megbántani a fogkovácsot (akinek mellesleg még a fűrőgépe is lábhajtasos!). Így aztán elég mélyen kellett pénztárcámba nyúlnom, s rezzenéstelen arccal báró Csekonicsot játszonom. Háromszázegynéhány júanom bánta a dolgot, ami egy kínai havi átlagkeresetének kb. háromszorosa. (Havi ösztöndíjam kb. ötszáz júan volt.) Némi vigaszt nyújtott viszont, hogy szépen becsomagolták a könyveket, s az előbb említett fiatalember kis kézikocsival kivitte a (mintegy 1 km-re lévő) postára. Persze, a bonyodalmak még nem értek véget, mert még bélyeget kellett venni, lévén, hogy a bérmentési-

tű gép arrafelé ismeretlen fogalom. Ráadásul nagyobb címletű bélyegek nincsenek forgalomban (persze, egy kínainak minek is?), így aztán az egész csomagot szinte be kellett borítani bélyeggel. Ráadásul a bélyegvásárlás nem sikerült rögtön, mert a bélyegek kiadásáért felelős postáskisasszony éppen beteg volt, s Kínában ugyebár egy ember felelősségi körébe más nem üti bele az órárt.

A másik épületes könyvtári kalandom a már említett nemzeti könyvtárral történt, Pekingben. Júliusban, már hazafelé utazóban egy hetet töltöttem Pekingben. Gondoltam, nosza, itt az alkalom, hogy látogatásommal emeljem a kínai nemzeti könyvtár fényét. Még a követségről felhívtam nemzetközi cseréjüket, hogy még hivatalosabb szint adjak a dolognak. Készségesen bele is egyeztek, hogy fogadnak. Elérkezik a nap, kinyalom magam, mint ... Pista Krisztus nevenapján, fölöttem a direkt e célra csomagolt és egy évig őrzött nyakkendőmet is, és dobogó szívvel lépek be a nemzeti könyvtár vadonatúj, impozáns épületébe. A portáról hívom a megadott nevet. Semmi. Hívom mégegyszer.

Megint semmi. A dolog kezd gyanússá válni. A portás végül felhívja a fősztályvezetőt, hogy itt szerencsétlenkedik egy (fehérek közül is) európai, s ezt és ezt akarja. Kis idő múltán meg is jelenik a főszt.vez. helyettese, egy magam korabeli ifjanc. Rövid bemutatkozás után bizakodva elvezet a könyvtár labirintusain át a nemzetközi csere osztályra. Benyitunk. Senki. A hölgy, aki előzőleg telefonon megígérte, hogy beszélni fog velem, szintén sehol, pedig már tíz óra is elmúlt. A fiatal ember zavartan megjegyzi, hogy biztosan közbejött valami a hölgynek, talán a gyereke betegedett meg. Már a számon volt a kérdés, hogy vajon *mi* lehetett fontosabb egy előre bejelentett, megígért találkozáznál, de visszanyeltem, mert eszembe jutott, hogy Kínában ezernyi más fontosabb dolga is akadhat az embernek. Például sorba kell állni húszért, gyógyszerért, rizsért, vonatjegyért, otthon kell maradni a beteg gyerekekkel, nem jött az autóbusz, a biciklijét vitte szervizbe stb. Ezek mellett egy bugris külföldi locsogása igazán jelentéktelen dolog. Ekkor már kezdtek szertefoszlani a diszfigadásról szőtt, omló álmaim. Végül

hosszas szerencsétlenkedés után a fősztályvezetőnél kötöttem ki, aki udvariasan végighallgatta a kapcsolataink fejlesztésére tett javaslataimat, a csere folyamán felmerült problémáinkat, majd sajnálattal kifejtette, hogy mennyire kedvezőtlen anyagi helyzetben vannak, meg különben is a könyvkiadókkal nagyon esetleges a kapcsolatuk. Magyarul ez azt jelentette, hogy ne várjam, hogy hungarikum-beszerzésük ug-rásszerűen emelkedni fog. Sőt, semennyire sem fog. Azaz, marad a majdnem nulla szinten. No, meg aztán a látogatásnak nem adtunk (értsd: magyarok, OSZK) egészen hivatalos keretet. Itt ez azt jelenti, hogy legalább féléves előkészítés, minisztériális egyeztetés, adminisztráció, csepürágás szükségeltetett volna – gondolom, nem osztályvezető-helyettesi szinten, s akkor lett volna hivatalos fogadás, dinom-dánom, eszem-iszom. Így viszont még egy langyos teára sem futotta. Ezek hiányában pedig hogyan is várhattam volna el – én, balga magyar –, hogy a kínai nemzetközi csere munkatársai a kedvemért bejöjjenek a munkahelyükre?!

Mártonffy Attila

NYUGDÍJASAINKRÓL

Nyugdíjas éveim

Mikor 1984. december 31-ével elmentem nyugdíjba harmincnégy év Széchenyi könyvtári szolgálat után, sok tervet forgattam a fejemben. Mindjárt nyugdíjasságom első napjaiban leadtam egy sajtókész kéziratot az OSZK Évkönyve számára *Mária Terézia dikasztériális tanácsosai* címmel. Sajnos, a nagy lendület csakhamar megtört, mert 1985. márciusában a jobb szemem bevérzett, amelynek az lett a következménye, hogy ezen az oldalon csaknem teljesen elvesztettem a látásomat. Ezért azután nem is tudtam elmenni a Kanadában rendezett, nemzetközi kartográfiatörténeti kongresszusra, ahova meg voltam híva, és ahová meg is lett volna a lehetőségem a kitutázásra – sajnos, ez elmaradt. Viszont nekikezdtém, hogy anyai nagyatyám, Ambrus Zoltán író életrajzát megírom a Szépirodalmi Könyvkiadó megbízása alapján. Nem volt nehéz dologom, mert édesanyám idején nagy terjedel-

mű kéziratot hagyott hátra. Ő annak idején sokat járt az OSZK Hirlaptárának olvasótermébe – az 1950-es évektől az 1970-es évek elejéig – és összeállította nagyatyám napilapokban és folyóiratokban megjelent cikkeinek, tanulmányainak, novelláinak bibliográfiáját, sőt, elkészítette életrajzát is. Ezt a kéziratot felhasználva írtam meg az Ambrus-monográfiát, 475 gépelt oldalon. Bár Ambrus születésének csak 1986-ban volt a 125. évfordulója, már 1985. szeptemberében megtörtént mellszobrának – Búza Barna művészi, élethű alkotásának – felállítása és leleplezése Gödöllőn, az Ambrus-ház kertjében, nagyszámú egybegyűlt jelenlétében. Ez alkalommal a család nevében én magam is beszéltem.

Ebben az esztendőben még volt egy munkám: a Statisztikai Hivatal egy készülő monográfiájához, a Történeti Helységnévtárhoz összeállítottam Magyarország hivatalainak 1790. évi névjegyzékét. Részt vettem a "városvédelemben" is, és fellépésemmel sikerült megmentenem

az Üllői út 36. – lakóházam – már felszedés alatt álló, régi, eredeti keramitkockáit.

Az 1986-os évben az Ambrus-évforduló alkalmával nekem is jutott szerep. Február 22-én a rádió kérésére interjút adtam nagyatyámról, három nappal később a Fővárosi Könyvtárban, a Helytörténeti Kör felkérésére, november 20-án pedig a Kossuth Klubban tartottam előadást róla. A gödöllői városi tanáccsal megtárgyaltuk egy Ambrus-émlékszoba létesítését is Gödöllőn. Egyébként ugyanitt felkértek a Helytörténeti Gyűjtemény részint XVIII. századi, kézíratos térképeinek katalógizálására is.

Ebben az évben 41 oldalas tanulmányom jelent meg a Történeti Statisztikai Tanulmányok 6. kötetében *Pozsony és Buda értelmisége a XVIII. században* címmel. Ugyancsak ebben az évben fejeztem be egy nagyobb archontológiai munkámat is, ami 1988-ban hagyta el a sajtót. Az OSZK részére is dolgoztam: elkészítettem "Az 1738/39. évi országos

diákösszeírás című forráskiadványom korrektúráját, melynek kiadását az OSZK vállalta. A Sánta Mária szerkesztésében megjelenő "Mikrofilmek címjegyzéke. Időszaki kiadványok" 5. sz. földrajzi vonatkozásait is ellenőriztem. 1986-ról még csak annyit, hogy december elején a TIT Szabadegyetem keretében rendezett genealógiai előadássorozatban *Polgári genealógia* címmel tartottam előadást a Műegyetemen. De ebben az évben jelent meg a Kállay István által szerkesztett A történelem segédtudományai kézikönyvben – mely egyetemi tankönyv is lesz! – "Archontológia" című tanulmányom (124-140. l.). Azt hiszem, mind az előadás, mind ez a tanulmány nagyon jelentős, mert Magyarországon 1947 óta az említett előadássorozat volt a genealógia tudományának első hivatalos megnyilvánulása, az archontológiáról pedig Magyarországon eddig még nem jelent meg soha összefoglalás. Azóta már – ha szabad mondanom – "iskolát csináltam", mert most már mások is foglalkoznak ezzel.

1987-ben teljes gőzzel nekiálltunk – feleségem segítségével is igénybe véve – a *Magyarország tiszti címtára 1790-1815* munkálatainak, mely egész éven át folyt. Elkezdtem egy – a KSHK-val kötött szerződés alapján – a "*Mária Terézia magyar hivatalnokai*" című kötetem megírását is. Ennek az évnek májusában Ausztriában – hivatalos meghívásra – előadást tartottam német nyelven *Eszterházy Pál hivatalnokpolitikája* címmel: előadásomban különösen a harmincadosokról beszéltem, valamint a Kancellária tisztviselőiről. Az osztrák rádió adásában beszámolt erről. Bécsben ez alkalomból levéltári kutatásokat folytattam és az Osztrák Életrajzi Lexikon (Österreichisches Biographisches Lexikon) számára – melynek sok éve már magyarországi munkatársa vagyok – új, fiatal hazai erők bevonását is javasoltam, ami azután meg is történt.

Folytattam kutatásaimat is – bár szemem romlása miatt lassabb ütemben, – az Országos, a Pest megyei és a Fővárosi Levéltárban is. A Katolikus Lexikon felkért a magyar püspökök életrajzainak az általam már régen gyűjtött adatokból való kiegészítésére, aminek ebben és a következő évben eleget is tettem.

1988-ban folytattam kutatásaimat, ezúttal eltérve szokásos profilóimtól, a XX. századra is kiterjesztettem azokat, és pedig a pedagógiatörténet terén. Édesapám, Fallenbüchl Tivadar által megszervezett 3 éves Háztartási Továbbképzés Tanfolyam történetéhez gyűjtöttem részletada-

tokat, mert ez iránt, a maga idején a pesti humor által "menyasszonyképző"-ként említett iskola iránt jelentős érdeklődés van most is. Ez az iskola, a sikeres politechnikai oktatás példája volt, és csak sajnálni lehet, hogy a II. világháború után megszűntették. Édesapám és nagybátyám, Fallenbüchl Ferenc paptanár, egyháztörténeti író életrajzát is elkészítettem a Magyar Életrajzi Lexikon számára. Hasonlóképpen felkérésre írtam két tanulmányt, illetve cikket is, az egyik: *Névkutatás és családtörténet*, a másik a Pázmány-évforduló kapcsán: *Térképészet és felmérésügy Magyarországon Pázmány Péter koráig* címet visel. Ez utóbbiban a magyar tudomány számára eddig ismeretlen térképekről is írok. (Megjelenés alatt állnak.) Publikálásra készítettem elő édesanyám, Fallenbüchl Ambrus Gizella: "*Csak egyetlen ház*" című, négy nemzedékre terjedő családrejgényét, mely voltaképpen a magyar értelmiségi középosztály történetének hű krónikája 1864 és 1944 között, egyetlen ház sorsába sűrítve. Ez a regény megérdemli a publikációt. A képzelt történet mellett is nagyon sok benne a valóságem.

Ez év végén gyors egymásutánban két munkám hagyta el a sajtót. Az egyik a "*Magyarország főméltóságai 1526-1848*" című, melyet a Maecenas kiadó bocsátott közre, archontológiai munka, az udvari főméltóságokat és a legmagasabb hivatalviselőket tartalmazza, a fő működési és életrajzi adataikkal. Bevezetője magyar és német, a táblázatok magyar, német, latin nyelvűek, a méltóságneveket magyar, német és latin mellett franciául és angolul is megadom, úgyhogy ez nemzetközileg használható kiadvány. Így is akartam, régi tervem valósult meg vele. Jó visszhangja volt, bár nem

tartozom a hivatalosan "futtatott" emberek közé. A televízióban ez év január 7-én képernyőre került ezzel kapcsolatban egy riport, Kudlik Júliával beszélgettünk a könyvről, a Magyar Nemzetben pedig Hanthy Kinga ismertette január 16-án "Egy népszerűtlen tudományág" címmel. A Könyvvilág januári számában a Könyvjelző rovat a vállalkozóknak meg éppenséggel "filológus halhatatlanság"-ot emleget. Ez persze túlzás, de jólesik, tényleg nagyon sokat dolgoztam vele. A másik kötetem, a 156 lapra terjedő *Mária Terézia magyar hivatalnokai*, a Történeti Statisztikai Füzetek sorozatában, 10. számmal, már 1989-es impresszummal jelent meg. Ennél csak az a baj, hogy nagyon kicsi volt a példányszám, és féltő, hogy nem jut el minden érdeklődőhöz, holott olvasmányosan írtam meg. A nagy könyvtárak mindenestre kapnak kötelezpéldányt, s így a legfontosabb helyeken hozzáférhető.

"Az 1738/39. évi országos diákösszeírás" című forráskiadványomat már kiszedték, nem tudom, mikor kerül közkézbe. Úgy gondolom, hogy általában a papirhiány első sorban az alkotó értelmiségit sújtja, ugyanis krimire, pornóra többnyire jut papír, mert sok az ízléstelen ember, az efféle termékek fogyasztója, a kulturálisan igényes embereket viszont sikeresen elszegényítették. Az Ambrus Zoltán életrajzot is le kellett rövidítenem 332 gépelt oldalra. Ez most már kész, és be van adva.

Most a fő munkám a *Magyarország tiszti címtára 1790-1815*, melyet szintén az OSZK Magyarságkutató Intézete patronál, remélem, a továbbiakban is fogja támogatni, és lesz belőle kiadvány. Nagyrészt már le van gépelve, tovább akarom folytatni, és szeretném, ha az 1815-1848. évi periódus is elkészülhetne majd, ez megint nemzetközi érdekű kiadvány lenne. Persze, hatvanöt éves vagyok... Remélem, hogy az általam dezinált utód – az OSZK Kézirattárának fiatal munkatársa szívesen fogja ezt a munkát folytatni, és a vezetőségtől kap is hozzá segítséget...

A tervem sok, az időm kevés. Telefonom sűrűn cseng, életrajzi adatszolgáltatásokat, kutatásmódszertani iránymutatást, segítséget kérnek tőlem. Mint "Ambrus Archivum", nem is tagadom meg a segítséget, de nem kívánok versenyre kelni a nagykönyvtárak tájékoztató osztályaival sem. Még – úgy érzem – sok a teendőm, a megírni valóm. Csak az Úr Isten adjon erőt és egészséget hozzá.

Fallenbüchl Zoltán

Külföldi folyóiratok magyarországi könyvtárakban: az NPA adatbázis

Bevezetés

Az Országos Széchényi Könyvtárnak (OSZK), hasonlóan, mint a nemzeti könyvtáraknak szerte a világon, többek között jogszabály előírta feladata, hogy központi katalógusokat építsen, azaz nyilvántartsa az ország könyvtári gyűjteményeiben lévő külföldi dokumentumokat, majd ezekből tájékoztató szolgáltatásokat nyújtson. Az egyik ilyen nagy tömegű adatot nyilvántartó katalógus a Külföldi folyóiratok Központi Katalógusa (KFKK), amely a hagyományos (manuális) szerkesztési eljárásokat alkalmazva, a 80-as évek elejére már nem volt alkalmas arra, hogy mindazon kérdésekre feleljen, amelyekre az ország kutató-fejlesztő gárdája és könyvtáros társadalma gyors és pontos választ kíván. Ezért az OSZK számítógépes adatbázis kifejlesztését kezdte meg a KFKK 1981-től gyűjtött és folyamatosan gyarapodó adataiból Nemzeti Periodika Adatbázis (NPA) néven.

Az NPA rendszere

Az NPA az OSZK és a KSH Infologic VGM fejlesztésében, a KSH Számítóközpontjában, kötegelt üzemben épített adatbázis. Elsőrendű feladata, hogy támogassa a könyvtárak bejelentő rendszerét (az évente kötelező állománygyarapodások és új folyóiratok adatainak közzétevése), előállítsa a hazai kutatóhelyek és tájékoztató intézmények számára nélkülözhetetlen, nyomtatott lelőhely katalógusokat, valamint a beszerzési döntéseket támogató statisztikákat.

Az NPA számítógépes rendszere különböző adatállományokból (folyóiratok bibliográfiai adatai, a könyvtárakban lévő kötetek adatai, a lelőhely könyvtárak adatai és egyéb, a kiadványok szerkesztéséhez és a

statisztikák elkészítéséhez szükséges adatok) a fent leírt feladatokra kifejlesztett programokkal állítja elő az igényelt kiadványokat és jegyzékeket. Az adatbázis feltöltésénél felhasználtuk azt a lehetőséget, hogy az Időszaki Kiadványok Nemzetközi Regisztrációs Rendszerétől (International Serials Data System) a magyarországi időszaki kiadványok adatainak számítógépes bejelentése miatt cserébe kapott adatszalogokból automatikusan beépítettük az NPA-ba a külföldi nemzeti központok által készített tételeket, és kiegészítettük ezeket a KFKK-ban nyilvántartott adatokkal. A "honosítási" eljárással kb. 15.000 folyóirat tételéhez tartozó adatok egyharmadát vehettük át; a további adatheldolgozás, ezek könyvtári előkészítése, adat rögzítése, majd a feldolgozások utáni ellenőrzése és javítása a KFKK munkatársaitól rendkívüli erőfeszítéseket követelt. A feltételek hiányosságai (kislétszámú munkatársi gárda, elavult adatrögzítő berendezés, szűkösen és bizonytalanul csordogáló pénzek) oda vezettek, hogy az adatbázis feltöltése csak lassan haladt előre. Az IIF eszközpályázatának és az OTKA-OMFB adatbázis-építő pályázatának kedvező elbírálása ugrásszerű fejlődést tett lehetővé. Felgyorsult és minőségében megjavult az adatbevitel a beállított PC-ken, - 1988 végére a teljes kurrens állománynak cca. 85%-a az adatbázisba került, - mód nyílt arra, hogy az IIF adatbázis-szolgáltató központján keresztül az NPA online elérése megvalósuljon.

Az online elérésű NPA adatbázis

Az OTKA-OMFB adatbázis-építési program támogatásával az NPA adatbázisból leválogattuk a K+F szolgáltatás célú információkat, majd különböző adatállományok

egybeszerkesztésével elkészítettük a CDS/ISIS rendszerbe betölthető adatszalogokat. Az NPA adatállomány fogadását, betöltését, a tezaurusz rögzítését - az OSZK specifikációja alapján - az MTA SZTAKI munkatársai végezték. A CDS/ISIS lehetőségeinek és a szolgáltatás céljainak figyelembevételével alakult ki az NPA szolgáltatási rendszere. A szolgáltatás célja:

- a kutató/fejlesztő tevékenységek támogatása (tájékoztatás arról, hogy a keresett folyóirat megvan-e az országban, s ha megvan, hol található; a keresett témában, tárgyban milyen folyóiratok találhatóak);

- a könyvtári és dokumentációs tevékenység támogatása (a beszerzett folyóiratok azonosító adatainak nyilvántartása, a bibliográfiai adatok szabványos katalóguscédula formájú megjelenítése, majd a telefax, illetve az elektronikus posta elterjedésével a könyvtárközi kölcsönzés meggyorsítása).

A szolgáltató rendszer részei:

- NPA - folyóirat-adatok (kb. 20.000 tétel)

- THNP - az NPA tezaurusza (kb. 3.000 tétel)

- NPA L - könyvtár-adatok.

A rendszerhez tartozó adatbázisok tartalma a magyar könyvtári és dokumentációs szabványok előírásainak felel meg.

Az online keresés eredményeként a FOLYÓIRAT-ADATOK-ból megjeleníthetők:

- a teljes találati halmazból a releváns tételek rövid, tájékoztató formája;

- az egyes tételek valamennyi adatának magyarázatos formája;

- az egyes tételek szabványos katalóguscédula formája.

Az NPA TEZAUROSZ-a segítségével az adatbázisban tárgy szerinti keresést lehet végezni. A KÖNYVTÁRADATOK-ból a lelőhely könyvtár nevééről, címéről és szolgáltatásairól lehet tájékozódni. Az NPA adatbázis-szolgáltatásról a felhasználók számára részletes útmutató készült.

Terveink

Az NPA teljes feltöltésének megvalósítása, az adatállományok felfrissítése az 1989-es év feladata. Ezzel elérhetjük eredeti célunkat: naprakészen, sok szempont szerint tá-

jékoztatni felhasználóinkat az országban lévő külföldi folyóiratokról. Ugyanakkor lehetőséget kívánunk teremteni arra is, hogy a felhasználók kívánságainak megfelelően az NPA adatbázisból mind a könyvtárosok, mind a kutatók számára háttérszolgáltatásokat nyújtsunk.

Az IIF adatbázis-szolgáltatásaival meghonosítja Magyarországon a tájékoztatás legkorszerűbb formáját. Az IIF-ben megvalósuló szolgáltatások egyike az NPA. A különböző adatbázisok összehangoltsága, a tájékoztatási formák célszerű és "felhasználó-barát" kialakítása a jelenle-

gi kísérleti adatbázis-szolgáltatások tapasztalatainak értékelésével történhet meg. Kérjük ezért valamilyeni felhasználónkat, hogy támogassa munkánkat véleményük, kritikai észrevételeik, javaslaik közlésével. Címünk: Országos Széchényi Könyvtár, Fejlesztési Osztály, 1827 Budapest. Tel.: 175-2640.

Berke Barnabásné
OSZK
főosztályvezető
Szűcs Jenőné
OSZK
osztályvezető
IIF Hírek 1989. 2. sz.

KÖNYVTÁRUNK ÉLETÉRŐL

A könyvtár Közalkalmazott Szakszervezeti Bizottságának a munkájáról (1988)

Nehéz évet zártunk, a politikai és társadalmi földindulás a könyvtárat sem kerülte el. A kollégák gazdasági és szociális kérdésekben hathatósabb intézkedéseket várnak a szakszervezettől, elégedetlenek a "hagyományos" szakszervezeti munkával. Jobban politizáló, az érdekképviseletet országosan – és a mi esetünkben a könyvtáron belül is következetesen ellátó szakszervezeti munkára van szükség. Sok nyitott kérdést és megoldatlan problémát hagyunk tehát a következő SZB-re, és bőven jut majd munka az újonnan alakuló szakszervezeteknek is.

1988-ban a könyvtár 646 állandó főfoglalkozású dolgozója közül 418 volt a Közalkalmazottak Szakszervezetének a tagja, továbbá 162 nyugdíjasunk és 32 jogfenntartónk volt. A korábban kialakult bizalmi-főbizalmi-SZB szervezeti rendszerben működünk, a döntéseket az egész tagság nevében a bizalmi testület hozta. 47 bizalmi, 9 főbizalmi és az SZB 11 tagja alkotta a bizalmi testületet. 1988-ban a Számvizsgáló bizottság – Rákóczy né távozása után – gyakorlatilag nem működött.

Az év folyamán az SZB 8, a bizalmi testület 7 alkalommal tartott megbeszélést. A legfontosabb témák voltak: az év elején a bérbruttósítás,

műszakpótlék, a munkaügyi szabályzat, a szakszervezeti tagdíjfizetés új rendje, és többször foglalkoztunk a főosztályok önálló bér- és létszámkeret gazdálkodásával.

Szeptember végén 14 közgyűteményi SZB-titkár közös memorandum bémelésért fordult a művelődési miniszterhez, megnyerve a Közalkalmazottak és a SZOT főtákarának a támogatását is. Ez az első, közös bérharcunk 1989-ben eredményesen zárult, 1989. április 1-jétől a közgyűteményi dolgozók 40%-os bémelésben részesülnek.

1988-ban is tisztelegel elvégeztük a rutinfeladatokat, hogy csak a legfontosabbakat említsem: a munkavédelmet, az üdültetést; segélyosztást, Télapó ünnepséget rendeztünk. Ezekon kívül rendkívüli feladatként az erdélyi menekülteknek pénzt és ruhaneműt gyűjtöttünk.

A Kis Híradó 7 számát jelentettük meg 1988-ban, és nem rajtunk – mint az OSZK HÍRADÓ egyik laputalajdonosán múltott, hogy a HÍRADÓ 1988-as számai csak 1989-ben, késve jelennek meg. Mindkét lap szerepét tisztázni kell, és mindkét kiadvány számára biztosítani kell mind a könyvtár vezetőségének a támogatását, mind pedig a kollégák aktívabb részvételét

Az SZB tagjai voltak 1988 végén:
dr. Illyés Katalin titkár
Szinai Tivadarné elnök
Fekete Lajosné gazdasági felelős
Győry Erzsébet szakpolitikai felelős

Illy Lászlóné TT-elnök
Karácsonyi Rózsa szervező titkár
Nagy Zoltán bérfelelős
Szelesi Rózsa ifjúsági felelős
Szilágyi József sport- és kulturális felelős

Tatai András munkavédelmi felelős.

Korábban lemondtak SZB-tagságukról:

Karakas Péterné és Jenei Ildikó.
Főbizalmik voltak 1988 végén: Savanyó Rezsóné, dr. Pázmány Ildikó, Kocsy Anikó, Borsányi Ferenc, Heltnai János, Homor Ferenc, Murányi Mihályné, Pappné Farkas Klára, Jávor Péterné.

S bár ez a rövid beszámoló 1988-ra vonatkozik, de mire a HÍRADÓ megjelenik, már későbbi, 1989-es eseményekről is számot tudunk adni.

A Közalkalmazottak Szakszervezete 1989-ben társszakszervezetek szövetségévé alakul: TUDOSZ, a tanácsi dolgozók szakszervezete, a bírósági dolgozók szakszervezete. Ennek során 1989. áprilisában megalkul a Közgyűteményi és Közművelődési Dolgozók Szakszervezete (KKDSZ), amely a könyvtári, múzeumi, levéltári és a közművelődési dolgozók érdekeit lesz hivatva képviselni. Ezzel az új szakszervezettel már az 1989-ben választandó, új SZB fog együtt dolgozni, amihez sok sikert kívánunk!

Karácsonyi Rózsa

IFJÚSÁGI FÓRUM

Beszámoló az Országos Széchényi Könyvtár Ifjúsági parlamentjére (az 1984. november 28-i Ifjúsági parlamenten elfogadott intézkedési terv megvalósulásáról)

Az Országos Széchényi Könyvtár előző Ifjúsági parlamentjének megrendezésére 1984. november 28-án került sor. A közben eltelt három és fél esztendő mind a magyar társadalom és ezen belül a magyar ifjúság életében, mind pedig a nemzeti könyvtár helyzetében jelentős változásokban, átalakulásokban gazdag időszak volt. Ennek a formálódó korszaknak a hatása érzékelhető és nyomon követhető az OSZK fiataljainak probléma-alakulásában, valamint az intézmény ifjúságpolitikai munkájának pozitívumaiban és negatívumaiban egyaránt.

Az 1984. novemberi parlament vitája már a könyvtár nagyarányú, új korszakot jelentő feladatának végrehajtása közepette zajlott le. Már folyt a könyvtár költöztetése és a megváltozott körülmények közötti új működési rend kialakítása. Ezt követte 1985-től a nemzeti könyvtár új otthonában, a nemzetközi fejlődés követelményeinek megfelelően a könyvtári munka, a nemzeti könyvtári szolgáltatások, sőt, az egész nemzeti könyvtári funkciórendszer korszerűsítésére irányuló és napjainkban is tartó – folyamat elindítása, majd felgyorsítása. Ez a helyzet: a költözés, az új működés és a korszerűsítés folyamata a könyvtár fiatal munkatársainak új, megnövekedett szerepet szánt, és ez – bizonyos mértékig – generációváltásban is kifejezésre jutott.

Ugyanakkor fiataljaink helyzete és problémái, az ezzel kapcsolatos tennivalók számbavétele nem történhet elszigetelten, országunk politikai, gazdasági és társadalmi viszonyainak átértékeléséből, felismeréseiből és megoldásra váró gondjából kiszakítottan. Az áttekintett időszakban született MSZMP KB ifjúságpolitikai állásfoglalás, a szakszervezeti munkában az ifjúság kiemelt érdekképviseletének megvalósulása, a KISZ politikai tevékenység-

ének a formalitásoktól mentesülni szándékozó, érdemi ifjúsági összefogó erőre törekvő átforgalmazása – mindezek szükségessé teszik az OSZK ifjúságpolitikai tevékenységének újragondolását, módszereinek és hatékonyságának önmagunk számára történő felülvizsgálását is.

Az előző két Ifjúsági parlament között a könyvtár vezetősége egy ízben Ifjúsági fórumot is szervezett, amelynek célja akkor az intézkedési terv időarányos végrehajtásának áttekintése, valamint a könyvtár felgyorsuló, belső életéből adódó szakmai feladatok számbavétele, fiatal dolgozóink informálása volt. A jelenlegi, eseménydús három és fél éves időszak erre a köztes szembesülésre nem adott időt és lehetőséget, fórum rendezésére nem került sor. Részleges tájékozódást nyújtott ehelyett pártszervezetünknek az a kezdeményezése, melynek során 1985-ben 48 – 30 éven aluli – középfokú végzettségű könyvtárosal, könyvtári raktárossal, szak-, betanított és segédmunkással folytatott beszélgetéseket, munkájukról, munkakörülményeikről, szociális problémáikról, kulturális-politikai érdeklődésükről. Ezeknek a beszélgetéseknek a tapasztalataira épült a pártszervezet 1986. márciusában összeállított feladatterve (az MSZMP KB már említett ifjúságpolitikai állásfoglalásához kapcsolódóan), amely az előző, 1984. novemberi Ifjúsági parlament intézkedési tervét is beépítve, ill. azt kibővítve tartalmazta. (Ld. OSZK Híradó 1986. 11/12. sz.) Az 1986–1990-re vonatkozó feladattervet a pártalapszervezet taggyűlése is megvitatta és jóváhagyta, majd a végrehajtások értékelésével a pártszervezet vezetősége 1987-ben ismét foglalkozott.

A szakszervezeti munka keretében ugyancsak kiemelt hangsúlyt kapott a jelenlegi beszámolási időszak alatt az ifjúság szakszervezeti

érdekvédelme. A Szakszervezeti Bizottság mellett működően megalakult a Szakszervezeti Ifjúsági Tagozat (SZIT), amelynek vezetője az SZB tagjaként a fiatalok sajátos problémáit és feladatait kiemelt súllyal képviseli a szakszervezeti munka keretén belül.

Mindezek a törekvések: az ifjúságpolitikai kérdések elméleti megközelítései, a politikai és társadalmi szervek; némelykor csupán formális szervezeti megoldásai – a tennivalók érdemi megoldása szempontjából nem vezettek mindenkor egységesen eredményhez. Tényszerűen meg kell állapítanunk, hogy a fiatalok részvétele a KISZ-szervezet munkájában – még az előző időszak nem túl nagy létszámú és aktív KISZ-életéhez képest is visszaesett. A szakszervezeti tagok között is csökkent a fiatalok számaránya, pályakezdőink közül sokan nem kívánnak belépni a szakszervezetbe. Az intézetvezetés az 1985 elején megszűnt OSZK Ifjúsági Bizottságot – a pártszervezet és a KISZ szorgalmazó javaslata ellenére sem újjáította meg, így 1988. májusáig nem működött Ifjúsági Bizottság, amely az intézmény ifjúságpolitikai tennivalóinak folyamatos és rendszeres szervezője, irányítója lett volna.

□□□

Az ifjúsági parlamentek megtartását szabályozó rendelkezés [2/1987.(V.31) AISH] az érintett fiatalok körét a 32. életév betöltéséig jelöli meg. Így a feladatterv végrehajtásának értékelésére jelenleg ennek a korosztálynak a szempontjából kerül sor (az előző időszakok 35. évben megjelölt felső életkor határa helyett).

Altalános és elgondolkodtató adatként meg kell állapítanunk,

hogya a könyvtár munkatársai között a 32 éven aluliak százalék aránya 1986/87-hez képest 1988-ra jelentős mértékben csökkent. (1985: 227 fő, 39,8%; 1986: 231 fő, 40,7%; 1987: 233 fő, 41,6%; 1988: 187 fő, 32,5%). A jelenlegi tanácskozás egyik megvitandó témája lehet annak elemzése, hogy az intézmény "fiatalodásának" visszaesési tendenciája milyen okokra vezethető vissza. A kérdés annál is inkább elemzést igényel, mivel a munkaerő-fluktuáció általános keretein belül is a fiatalok munkahely-változtatása arányaiban növekvő méreteket öltött. 1985-ben az OSZK-ba újonnan belépett fiatalok száma 82 volt, az eltávozottaké 24, tehát kb. 30%. 1987-ben ez az arány csaknem 60%-ra emelkedett (belépett: 52 fő, eltávozott 31.).

A kérdés elemzéséhez kiindulópontot jelenthet az 1984. novemberi Ifjúsági parlament intézkedési tervének áttekintése, ifjúságpolitikai célkitűzéseink megvalósulásának vizsgálata.

I. A pályakezdő fiatalok támogatása

1. Az OSZK vári működéséhez engedélyezett létszámfejlesztés 1984–1985-ben fiatal munkatársaink számának növekedését jelentette. Ugyanakkor – éppen a költözéssel, az új működés kialakításával összefüggő feladatok – az előző időszakhoz képest háttérbe szorították az egyéni beszélgetések lehetőségét, a pályakép-megbeszéléseket, és ezeknek helyét inkább a könyvtár új feladataira, a jövőre vonatkozó tájékoztatások váltották fel.

2. Fiataljaink munkahelyi beilleszkedése szempontjából viszont éppen a rendkívüli időszak rendkívüli feladatai, az összefogásra készítő célkitűzések (költözés, berendezkedés, működési rend kialakítása, kézikönyvtár-szervezés, katalógusrendezések, hazai és nemzetközi rendezvények szervezése, kódexkiállítás stb.) különösen intenzív hatóerőnek bizonyultak. Minden előző időszakot meghaladó mértékben nyilvánult meg az intézményhez való kötődés tudata, a tájékozottság és a feladatokból való részvállalás igénye. Új dolgozóink alapfokú tájékozottságát az OSZK-ismertető egyszerűsített kiadásának kézbeadásával oldottuk meg. Az előző időszakban hagyományos "OSZK ismereti tanfolyam szervezésére – összkönyvtári vonatkozásban – nem került sor. Az akkori Gyűjteményi Főosztály a költözés időszakában 5 hónapos ke-

resztül heti félnapos ismertető tanfolyamot szervezett, elsősorban az újonnan belépett, felső- és középfokú képzettségű, fiatal munkatársak számára. Az egyes munkaterületek összefüggéseinek megismertetését célzó, ún. "vándoroltatás" (az újonnan belépők pár hónapos betanulási ideje a különböző társosztályokon) a feladatok sürgető volta miatt nem vált általános gyakorlattá, legfeljebb egy-egy főosztály keretén belül (főleg az olvasószolgálati munkát ellátók számára) valósult meg. Mivel a pártszervezet által folytatott beszélgetések során a középfokú végzettségű fiatalok jelezték elsősorban az OSZK alaposabb megismerésének igényét, ezért a KISZ-szervezet 1986/87-ben valamennyi külföngyűjteményben bemutató látogatásokat szervezett. Sajnálatos tény azonban, hogy a hangoztatott igénnyel ellentétben, a látogatásokon igen kevesen vettek részt.

II. A fiatalok képzése, továbbtanulása, kutatási-fejlesztési tevékenységük előmozdítása

3. 1987-től az intézményen belül a továbbképzés szervezésének érdemi-tartalmi munkája a Személyzeti osztálytól a KMK Oktatási osztálya feladatkörébe került. Ennek keretében főként a könyvtári-informatikai továbbképzés tanfolyami kereteit teremtettük meg. Ezen kívül munkatársaink közül felsőfokú oktatási intézményben 16-an kezdtek meg tanulmányaikat, és öten szereztek felsőfokú képesítést a beszámolási időszakban. Könyvtárkezelői tanfolyamot az OSZK ezekben az években nem szervezett, de az OMIKK, ill. a FSZEK tanfolyamait 8 OSZK-dolgozó végezte el. A restaurátorképzés nemcsak az előző keretek között folytatódott (6 szakmunkás képesítéssel), hanem a Soros-alapítvány támogatásával az OSZK-ban kezdte meg működését az országos restaurátorképző műhely, 17 tanulóval.

Valamennyi képzési forma alapját a könyvtár és a fiatal dolgozó között kötött tanulmányi szerződések jelentik. Ennek értelmében, a vonatkozó rendeleteknek megfelelő, munkaidőkedvezményt és tanulmányi szabadságot biztosítunk, a tanulmányok befejezését pedig béremeléssel (felsőfokú végzettség: 200–500 Ft; könyvtárkezelői végzettség: 100–200 Ft; szakmunkás végzettség: 200–300 Ft) és a képzettségnek megfelelő kategóriába történő átsorolással honoráltuk.

4–5. A nyelvtanulás ösztönzését nemcsak fiataljaink egyéni érdeke, de az intézményi munka színvonalának emelése is szükségessé tette. Ezért került sor az Idegennyelvi Továbbképző Központ kihelyezett intenzív tanfolyamainak megindítására 1986-tól, amelyhez a résztvevők teljes munkaidő-kedvezményben és a tanfolyami költségek előbb 100%-os, majd 50%-os térítésében részesültek. Nyelvi képzésben a fiatalok közül 15-en vettek részt (részben OSZK, részben egyéb szervezési formában). A sikeres nyelvizsga elismerése jelenleg egységesen felsőfok esetében a bruttó személyi alapbér 10%-a, középfok esetében annak 5%-a.

Mind a nyelvtudás fejlesztése, mind a szakmai tapasztalatszerzés szempontjából egyaránt fontos lehetőséget jelentenek a külföldi tanulmányutak. Az elmúlt évek átlagát tekintve, a külföldi ösztöndíjak, valamint a kultúregyezményes személycserék keretében 15%-os volt a 32 éven aluli fiatalok aránya, amely viszont összintézményi létszámára nyukhoz képest alacsony.

6–7. A fiatalok kutatómunkáját elsődlegesen a kutatóidő biztosításával sikerült támogatni. (1985-ben 13, 1986-ban 21, 1987-ben 19, 1988-ban 19 a kutatónappal rendelkező fiatalok száma). A pályakezdő diplomások egyetemi doktori fokozatuk megszerzéséhez, a disszertáció elkészítéséhez általában 2 (időnként 3) évre "megelőlegezetten", tehát még korábbi publikációs tevékenység nélkül nyerne kutatásiidő-kedvezményt. (Közülük 1985–87-ben ketten szereztek egyetemi doktorátust.) Aránylag sajnálatosan kevés pályaművel jelentkeztek fiataljaink a Keresztury-pályázaton, amelynek pedig fő célkitűzése a fiatal kutatók ösztönzése és munkájának elismerése. (Közülük egy nyert III. díjat.)

Az ifjúságpolitikai intézkedési tervben szereplő belső publikációs fórum iránti igény a fiatalok részéről nem jelentkezett; kutatómunkájuk eredményeihez a megfelelő szakmai orgánumok publikációs lehetőségét elegendőnek tartják.

Változatlanul megoldandó viszont a pályakezdő kutatók munkájának tervszerűbb irányítása, szakmai megbeszélések, viták, iskolateremtő csapatok segítségével, amely formának az OSZK régebbi korszakaiban jól kialakult gyakorlata volt, így ezen a területen az utóbbi évek visszalépést jelentettek.

III. A fiatalok intézményhez való kötődésének előmozdítása

8. A könyvtár keretén belül a megbízásos külföldi munkák, túlmunkák lehetősége főként a költözés és az új működés megkezdésének időszakában volt aránylag szélesebb kör számára biztosított. Ezt követően ez a lehetőség jelentős mértékben beszűkült, némely területen (pl. a raktárosok takarítási munkája) megszűnt. Jelenleg az Állományvédelmi Főosztályon a szerződéses külföldi munkák nyújtanak még külön kereseti lehetőséget.

9–10. A könyvtár szakmai feladatainak megoldásában az intézmény vezetésének az a törekvése, hogy minél nagyobb mértékben vonja be a fiatal munkatársakat. Ezt a törekvést tükrözi, hogy jelenleg is öt, 32 éven aluli vezető beosztású dolgozója van az OSZK-nak, és az elmúlt három és fél évben 11-en kaptak kitüntetést munkájukért.

Ugyanakkor figyelemre méltó körülmény a bevezetőben említett, aránylag nagymérvű fluktuáció, amely nemegyszer akadálya annak, hogy hosszabb távú feladataink megoldásába a fiatal munkatársak érdemben be tudjanak kapcsolódni.

11. Nem alakult ki a többi vári intézménnyel együttműködve tervezett kulturális programszervezés rendszere. Ezen a téren egyetlen, de sikeres eredményként a film-klub működése említhető. Visszalépést jelent viszont a múlthoz képest, hogy jelenleg a fiatalok már nem rendelkeznek önálló klubhelyiséggel sem. Változatlanul nem nőtt a KISZ által szervezett kulturális programok vonzóereje, a fiatalokra gyakorolt hatása.

12. Visszatérően felmerülő igény az intézményen belüli információáramlás megjavítása, az OSZK eredményeiről, feladatairól való, folyamatos tájékoztatás megoldása. Ennek az igénynek a kielégítésére volt hivatott az egy éven keresztül, havonta egyszer, a főigazgató-helyettes részvételével szervezett Info-klub, amely iránt azonban az érdeklődés meglehetősen csekély volt (és az sem elsősorban a fiatalok részéről nyilvánult meg!). A szakmai-intézményi tájékozódás lehetőségeit az eddigénél hatékonyabban kell megteremteni, mivel az OSZK Híradó, mint ennek eddigi egyetlen fóruma, előállítási nehézségek miatt még késedelmesebben jelenhet meg.

IV. A fiatalok élet- és munkakörülményei, bérezés

13–14. A bérezési viszonyok elemző vizsgálatainak eredményeként a beszámolási időszakban az egyetemet, főiskolát végzettek, a könyvtári raktárosok és a szakmunkások részesültek egy-egy alkalommal kiemelt bérrkorrekcióban. Ez a felsőfokú végzettségűek közül (szakalkalmazott IV.) 90 főt érintett.

A pályakezdekők bére a különböző besorolási kategóriákban 1985-höz képest átlagban 500–700 Ft-tal (1987-hez képest a bérbruttósítás következtében 1000–1800 Ft-tal) emelkedett.

15. Az üzemi étkezés kérdését a KOMBER éttermében sikerült kielégítően megoldani.

16. Különböző próbálkozások és törekvések ellenére sem oldódott meg viszont a háztartási bevásárlás lehetőségeinek megteremtése. Az eredeti elgondolás szerint erre az V. szinti büfét kellett volna alkalmassá tenni, a helyi fogyasztás számára pedig a VIII. szinti büfét megnyitni. Ez utóbbi a mai napig sem működik. A helybeni étkezés körülményei ugyan az V. szinti büfét új üzemeltetésével javultak, de árai, főként a fiatalok bérhelyzete szempontjából, túlzottan magasak.

17. A vári épület közlekedési lehetőségei – mind a tömegközlekedés, mind a gyorslítek szempontjából – megfelelőek.

18. A vártól eltérően, dolgozóink nem igénylik gyermekeik I. kerületi bölcsődei és óvodai elhelyezését.

19. A fiatalok lakáshelyzetének gondjai, miként országos viszonylatban, ugyanúgy az OSZK-ban is, változatlanul az egyik legsúlyosabb és legnehezebben megoldható kérdés. A gondok enyhítéséhez a könyvtár 1985–87-ben 14 fiatal részére 950.000 Ft értékben tudott lakás-építési kölcsönt nyújtani.

20. Az üdülési lehetőséget a szakszervezet a balatoni és leányfalui bérlemények, valamint a zirci vendégszobák működtetésével immár rendszeressé tudta tenni.

V. A fiatalok társadalmi aktivitása

21–22. A fiatalok közösségi életének (kulturális és sporttevékenységének) támogatásához nyújtott ifjúságpolitikai pénzeszköz-felhasználásról a Gazdasági Igazgatóság mellékelt beszámolója tájékoztat. Ami azonban az anyagi eszközöktől függetlenül, azokon túlmutató társadalmi aktivitást illeti, az elmúlt időszak nem mutat pozitív képet. Miként az intézkedési terv áttekintésének egyes pontjai is utaltak rá, ezeket az éveket sok tekintetben az aktivitás fokozódása helyett az érdektelenség, a közösségi élet iránti közöny jellemezte.

VI. Az intézkedési terv végrehajtásának ellenőrzése

23. A terv végrehajtásának elemzésével a pártszervezet 1986-ban és 1987-ben foglalkozott. Az állami vezetés összefoglaló ellenőrzésére 1985-től kezdődően – az Ifjúsági Bizottság munkájának megszűnésétől – nem került sor.

Az Országos Széchényi Könyvtár ifjúságpolitikai intézkedési terve 1988-tól a következő ifjúsági parlamentig terjedő időszakra TERVEZET

1. Évenként meg kell valósítani a fiatal diplomásokkal a pályaképmegbeszéléseket. Felelős: főosztályvezetők, osztályvezetők, személyzeti vezetők. Beszámolási kötelezettség minden év szeptember 30.

2. A fiatalok képzése, továbbtanulása, kutatási-fejlesztési tevékenységük előmozdítása:
– szorgalmazzuk a könyvtárkezelői tanfolyamokon és a szakmunkásképzésben történő részvételt;

- továbbra is támogassuk tanulmányi szerződés mellett a felsőfokú intézményekben, ill. az idegen nyelveket tanulókat.

Felelős: személyzeti vezető.

Beszámolási kötelezettség minden év december 31.

- Kérjük a kutatónap szabályzatának felülvizsgálatát a fiatalok szempontjait is figyelembe véve (előzetes publikációs tevékenység szükségessége).

Felelős: szervezési főosztályvezető.

Határidő: évenként február 28.

3. Javasoljuk a bérvizsgálat évenkénti elkészítését, és ez legyen a bércorrekció alapja.

Felelős: gazdasági igazgató, személyzeti vezető.

4. Az intézet vezetősége minden tőgyen meg annak érdekében, hogy öt évenként az OSZK egy lakás vevő-kijelölési jogával rendelkezessen.

Felelős: intézet vezetősége.

5. A fiatalok közösségi életének támogatása érdekében az ifjúságpolitikai pénzeszközök szinten tartásával segítsük elő a színvonalasabb kulturális tevékenységet.

Felelős: Ifjúsági bizottság, gazdasági igazgató.

Határidő: évenként március 31.

Az itt most - megkésve - közölt szöveget az 1988. június 20-i OSZK Ifjúsági parlament résztvevői kapták kézhez. (Az "Intézkedési terv" végleges szövegét és a parlamentről szóló tudósítást az OSZK Híradó 1988. 5-6. számában már közöltük.)

SZERKESZTŐSÉGI ROVAT

Gondolatok a Híradó munkájáról az 1989. év elején

Az olvasó az 1989. 1/2. számot tartja kézben. Láthatjuk, hogy valamennyire sikerült behozni a lemaradást, de szinkronba még távolról sem kerültünk az eseményekkel. E lemaradás okait már többször leírtuk, azonban most mégis felhívjuk olvasóink figyelmét *Burány Tamás* technikai szerkesztőnk - aki egyben a nyomda vezetője is - e számunkban közölt cikkére, amelyben közlve ugyan, de rámutat problémáink egyik okára.

A másik okról is többször írtunk már: arról, hogy az utóbbi időben nehezebbé vált a szükséges információk beszerzése, holott a könyvtár munkatársainak az érdeklődése közös ügyeink iránt nagymértékben fokozódott. Emellett sok a fiatal és új dolgozó, akiket tájékoztatni kell(ene) olyan dolgokról, amelyeket esetleg korábban már többször is megírtunk. Igen fontos lenne, hogy az osztályvezetők legalább évente egyszer beszámolnának ró-

viden osztályuk tevékenységéről, főleg a gyarapítók a kistárak fontosabb, új szerzeményeiről. Továbbá szükséges volna az új vezetők, egyes munkatársak bemutatása, azonban valami érthetetlen húzódozás akadályozza, lassítja ezt az igen fontos tevékenységet.

Érthetetlennek tűnik számunkra az is, hogy a kitüntetettek, különböző díjakban részesülők sem igen akarnak nyilatkozni, még oly esetekben sem, amikor ez a saját érdekük is lenne, és egyben a közösség ügyét is előrevinné eredményeik ezúton történő megismertetése, publikálása. Ilyen és hasonló közleményekre, tudósításokra, beszámolókra, hírekre vár a szerkesztőség és a Híradó olvasóinak tábora.

Tehát ismételtel felkérjük azokat, akiknek *kötelességük* a tájékoztatás, és azokat is, akiknek gondolataik, kérdéseik vannak, írják meg, de várjuk a megbeszélte, megígért cikkeket, beszámolókat is!

HIRDETÉS

Az Országos Széchényi Könyvtár valamennyi munkatársának

Örömmel értesítjük munkatársainkat, hogy az OSZK kiadványait a főbejárat előterében, naponta 10-13 óráig árusítjuk.

Kéréseiket ugyanitt várjuk a továbbiakban! Az árusítási időn kívül megrendeléseiket az erre a célra ott kihelyezett dobozba kérjük bedobni, ezeket igyekszünk a legrövidebb időn belül teljesíteni.

Az ügyintézés gyorsítása érdekében kérjük telefonszámuk feltüntetését!

Üdvözlettel:

a Kulturális és Marketing Iroda

5,-Ft